TİBOR DERY
ADALET CİMCOZ

EĞLENTİLİ BİR GÖMME TÖRENİ

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 51
HİKÂYE DİZİSİ 2

Birinci Basım
Ağustos 1967

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi No. 8
Yenişehir, Ankara
Telf. : 17 74 03 - 17 89 30

Tibor Déry
Eğlentili Bir Gömme Töreni

Türkçesi Adalet Cimcoz

Bilgi Yayınevi

Kapak Düzeni: Ozan SAĞDIÇ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1967

İÇİNDEKİLER

Eğlentili bir gömme töreni 7
Portekizli kral kızı 75
Sevi 104

EĞLENTİLİ BİR GÖMME TÖRENİ

Bayan V. bir şeye kızdı mı dili tutulurdu; sinirlenince de kekelerdi. Kocası ağırlaştığından beri, sessiz harflerle başlayan bütün sözcükleri güçlükle, bir kaç kez zorladıktan sonra çıkarıyordu ağzından. Bu süre içinde de konuştuğu kimsenin göğsünü yumrukluyordu. Sokaktaysa gelen geçeni iteliyor, masadaysa, fincan, şekerlik, vazo ne varsa deviriyordu. Kocasının yaklaşan ölümü, dünyasını alt-üst etmişti bayan V.'nin; toplum kurallarını hiçe saymak için olağanüstü bir yetki görüyordu kendinde.

Alt-üst olmuştu duyguları, bütün dünya, bu alt-üst olan duygulara saygı göstermek zorundaydı onca!

Hastanın yanından çıkan ve acelesi olan doktoru yanına oturttu.

"Bir kahve?"

"Teşekkür ederim, hayır.. hiç vaktim yok!" diyen doktora, hüzünlü güzel yüzünü çevirdi: "Su kaynıyor, kahve olur hemen."

"Peki, emredersiniz." dedi doktor.

"Yeni bir şey var mı?"

Doktor omuzlarını silkince, "bir iyileşme?" diye sordu.

"İyileşme mi?"

Kahverengi kadife gibi gözlerine yaşlar doldu ve küçük kalkık burnunun iki yanından kucağına damladı. "Ah doktorcuğum" dedi, "sevgili doktorcuğum! Umudumu yitirmiş değilim, ama n'olur siz de bir şey söyleyin!" Saçları seyrekleşmiş, yaşlı doktor, usulca çekti elini kadının ellerinden, sonra: "Belki, çok çok daha bir hafta.." dedi. "Bir hafta mı? Gülünç olmayın bir yıl demek istiyorsunuz, değil mi?"

Doktor gittikten sonra, bayan V. hemen terzisine telefon etti, kara bir tayyör ısmarladı, iki günde hazır olması gerekiyordu tayyörün. Sinirliydi, yüksek sesle konuşuyordu: "Be... be... bekliyemem daha çok.. fe...fe... felâket yarın olabilir, anlamıyor musunuz? Bir etekle bir ceket istiyorum, nasıl yaparsanız yapın, ama hemen yapın... yoksa karışmam.. bir daha göremezsiniz beni!"

'Felâket gününde' ağlamalara, yakınmalara katılmak üzre gelmiş olan kocasının uzak akrabaları karalar giymiş üç yaşlı kadın irkildi gölge gibi oturdukları masanın başında, üçü birden başını ve kaşlarını kaldırdı, kollarını uzatıp, hastanın odasını gösterdiler: "Yavaş.." dediler, "işitebilir!"

Az sonra, emektar Bözzi yirmi dört saat içinde boyanacak giysileri getirdi hanımına. Mavi astarlı al bir manto: kumaş katkısız yündendi, astarın sökülmesi gerekiyordu. Beyaz

ve pembe iki ipekli bluz, iki yazlık elbise büyük çiçekli; bir yeşil keten bir de Burbery kostüm. İtalyan şantungundan pembe giysisini bırakamıyordu elinden. Yakında dul kalacaktı bayan V., yaşlı kadınlardan birine seslendi: "Matild içeri baksana" dedi, "iğneden sonra uyudu mu uyumadı mı? Bu saatlerde uyur da. Ağlamış yüzümü görsün istemiyorum."

Matild teyze hastanın yanından döndüğünde, Bayan V. pembe İtalyan şantungunu dolaba asmaya hazırlanıyordu. "Ah hanımcığım, hiç bir zaman giyemiyeceksiniz ki onu artık!" diyen yaşlı emektar hizmetçiye sırtını döndü: "Biliyor musun Matild," dedi, "buna kaç para vermiştim."

"Çok mu vermiştin?"

"Unuttum şimdi, ama dünyanın parası gitmişti.. tut bak, ne ipek değil mi? Belki de ölmez, yaşar, kim bilir?"

Avcunun içine aldı kumaşı Matild teyze, yumuşak, ağır bir ipekti. Dokumasından kıvılcımlar fışkırıyordu sanki, saatlerce okşayabilirdi insan bu ipeği. Pencereden odaya dolan güneşin kumaşta yansıyan renkli ışınları üç yaşlı kadının yüzünde oynaşıyordu.

Yaşlıların ikincisi Roza Teyze: "Aman ne güzel bir ipek," dedi, "çaresiz, boyatacaksın kızım.. nasıl olsa giyemezsin artık."

"Belli olmaz Roza teyze, giyerim belki, hiç belli olmaz." dedi, Bayan V. gene dolaba astı pembe şantungu.

Bay V. birbuçuk yıldır hastaydı. Yataktan çıkamıyacak duruma da iki ay önce gelmişti. Profesör X., Macaristan'ın en büyük doktoru, Batının bu en ünlü kanser uzmanı durumu açıkça anlatmıştı Bayan V.'ye: bütün organlar bitmiş.. bugün yarın pes edebilirmiş. Bay V., çok çok iki, ya da üç hafta yaşıyabilirmiş! Bu ünlü uzmanın sözünden sonra bütün umutlar kesilmişti, ne var ki, Bay V. iki aydır ölmemişti, yaşıyordu daha!

Yaşlı akrabaların üçüncüsü Berta teyze, başı sallanan, şişman bir kadındı: "Hakkın var şekerim." dedi.. incecik, ağlamaklı sesi, konuştuğu kişilerin yüzüne, gözüne, saçlarına yapışırdı, deniz anaları gibi.. "Haklısın.. doktorlara inanılır mı hiç? Onlara kalsaydı, şimdiye kadar Ödön çoktan toprağın altındaydı." Bu Berta teyze, on yıldır Bayan V.'ye hakvermekle gününü gün etmiş bir kadındı. Öteki iki teyze, yanlış bir strateji sonunda, becerikli Berta teyzeye cephe almışlar.. ne yazık ki, rahatlarını *"muhalefete"* geçmekle bozmuşlardı. Bayan V., yaşlı teyzenin sözüne uyup ters bir şey yaptı mı, öteki ikisi Berta teyzeye çullanırlar, zamanında ses çıkarmamış olsalar bile, biz sana dememiş miydik'leriyle yaşlı şişkonun ak saçlı başını daha çok oynatırlardı. Aslında iyi geçinirlerdi bu üç yaşlı teyze, aralarında birleşirlerdi bayan V.'ye olan tiksintilerinde.

Bayan V. şapkacısına gitmek için bir taksi ısmarladı; ölüm döşeğindeki kocasını

bu üç yaşlı teyzeye rahatça bırakabilirdi. Bir yas şapkası gerekiyordu bayan V.'ye, kara tüllü bir şapka.. tam kapıdan çıkacaktı ki, telefon çaldı. Telefona bakmak ödevi Matild teyzeye verilmişti. Telefon edenler önemsiz, aşağı tabakadansalar Matild teyze konuşurdu, netekim hastayı yoklamaya gelen önemsiz, kendi halindeki tanıdıkları da Matild teyze karşılar, bunlar için Bayan V. rahatsız edilmezdi; öğle yemeğinden biraz önce aklına esip banyoya girmiş, ya da uykuya yatmışsa, Matild teyze bayan V. için bir özür bulur atlatırdı arayanları. Ama önemli kişilerle konuşmak kesin olarak yasaklanmıştı Matild teyzeye. Bu kez telefon eden önemli biriydi gene, bayan V. aldı telefonu: "Teşekkür ederim," dedi, "kocamın durumu çok iyi.." üzüntülüydü sesi "Çok şaştım," diye devam etti, "niçin bize yarınki P...P... premyer için bi... bi... bilet göndermediniz? işitirse kocam üzülecek.. yo.. hayır söyliyemiyeceğim, söyler miyim hiç? Neden? neden gitmiyelim? Evet.. bu ara pek vakti yok Ödön'ün çünkü anılarını yazıyor; ama ben varım değil mi? Ya? demek durumunu kötü sandınız öyle mi?" Birden toklaştı sesi, trajik bir havaya büründü. "Biliyorum, biliyorum.. günün birinde yalnız kalırsam hepiniz bırakacaksınız beni, hepiniz unutacaksınız.. Yo, yo üzülmüyorum.. Hoşça kal şekerim.. Yanoş'u öp tarafımdan!"

Şapkacıda bir sürü kara tüllü şapkayı denedi. Bir ara eve telefon edip hastayı sor-

du. Yas giysisine bir çift kara çorap da gerekiyordu ama bulamadı bir türlü. Bayan S. adında biri evinde kaçak, halis İngiliz kumaşları bulundururdu, ama kara naylon çorap yoktu onda. Kentin bütün kaçak eşya satan yerlerine telefonlar işledi, ama yok yok.. kara naylon çorap hiç birinde yoktu. Bayan V. genc bir taksi ısmarladı.. yüreği sıkışıyordu yorgunluktan.. ölüm hazırlığının bu günlük yorgunluklarına alışık değildi kadıncağız.. kolay mı? Saat üçte gelmesini söylemişti sökreter kıza; kafain iğnesini yapmak için saat ikibuçukta uyanması gerekiyordu hastanın.. kendi yapacaktı iğneyi. Bu iğne adamcağızın birazcık güçlenmesi için yapılıyordu.

Eve geldiğinde dört ya da beş konuk vardı büyük orta odada. Oturanlara bir gözattı, önemli kimse yoktu aralarında. "Uyuyor mu?" diye sordu, "Uyuyor" dediler.

"Telefon eden oldu mu?"

"Edenleri yazdım," dedi Matild teyze, "önemli kimse etmedi yavrum."

"İğneyi kaynattınız mı?"

Hizmetçi kadın tepsinin üstünde gerekli nesneleri getirdi: kaynamış iğne aluminium bir kabın içindeydi, bir şişe alkol, cam kutunun içinde eldeğmemiş pamuk, bir de ilâç. bayan V. üstünü başını çıkarmadan daldı hastanın odasına. Yirmi dakkaya kadar gelmesi gerekiyordu sekreter kızın, o zamana değin hasta ayılmalıydı. "yemeğimi hazırlayın" dedi, odaya girerken.

Sofra bir kişi için hazırlanmıştı; üç yaşlı teyzeden başka dört beş kadın daha masa başında oturmuş fısıldaşarak konuşuyordu, yemek sözünü işitir işitmez hemen iskemlelerini geri çektiler, böylece yemekle ilgileri olmadığını gösterdiler. Ak saçlı bir adam, ince ipek örtülü bir koltukta odanın bir köşesinde, burnuna yapıştırdığı bir kitabı okuyordu. Bir kadınla bir erkek kırmızı kanapede yanyanaydı: biri bir zamanların kontesi.. kambur, zayıf, tazıyı andıran erkekse yasaklanmış *Genç Katolikler* dergisinin başyazarı.. üstü başı düşükçe, ceketinin dirsekleri yamalı.

Bayan V. yufka yürekli bir kadındı. Eski rejimin büyüklerine, o devrin yoksulluğa düşmüş önemli kişilerine çok acırdı. Kimizaman, pek göze batmayan az sakıncalı kişilerle de ilgilendiği olurdu. Hele daha üne ermemiş genç sanatçılar bayan V.' nin cömertliğinden adamakıllı yararlanabilirlerdi. Yo hayır, parasını boş yere harcamazdı Bayan V., karşılığına birşeyler isterdi hep, ama aldığı nesnenin değerini üç dört kez çokca ödeyerek alırdı. Küçük sanat yapıtlarına, antika eşyalara bayılır, toplama tutkusuyle eline geçen herşeyi doldururdu evine. Madalyalar, kristal kâseler, toprak heykelciklerle sıvama doldurulmuştu yemek odasıyle oturma odası. Duvarda eski bir ölçü aracının yanında bir Türk kılıcı, ötede soylu bir kişinin üniformasından kopmuş bir küçük düğme.. Kont Andrassy'nin mezadından elde edilen bir incil.. bunlar büyük paralar verilerek alın-

mıştı. Genç bir ressama küçük bir taş heykel için bin Forinti çekinmeden ödemişti bayan V.; ne var ki, bu heykeli büyük ozan Petöfi sağlığında seyretmişti.. gördüğü ispatlanmıştı da, çünkü bu heykelcik, Petöfi'nin hergün gittiği kahvenin duvarında asılıydı! Bin Forint olayını işitmeyen kalmamıştı kentte.

"Niçin domates çorbası? dokunuyor bana, biliyorsunuz canım."

"Bu sabah yemek listesini siz hazırladınız hanımcığım."

"Sormayın bana, aklım başımda mı benim? başka dertlerim var, niçin sorarsınız bana? Matild, telefon edenlerin listesini ver bakayım."

Matild teyze, buruşuk bir kâğıdı masanın üstünde ütüledi eliyle, uzattı Bayan V.'ye. Bir yandan çorbasını içiyor, bir yandan da kimlerin aradığını önemle okuyordu bayan. Öyle dalmıştı ki okumaya, farkına varmadan üst üste iki tabak domates çorbasından içti. Evet, telefon edenlerin arasında önemli kimse yoktu, teşekkür etmeğe değmezdi. Hizmetçi kadın et yemeğini getirmişti bu arada, patates püreli, soğanlı et, yanında salatalık turşusu.

Bayan yemeğini yerken konuklar da aralarında çene çalıyordu.. Kimi izin istiyor gidiyor, yeni gelenler selâm vererek giriyordu. Durmadan bir gidip gelme vardı. Horthy-Çağında yüksek rütbeli birinin dul karısı sıcaktan baygın, al kadifeli kanapenin üstünde uyuya kalmıştı, arada bir iç çektiği işitiliyordu. Aksaçlı adam, okuduğu kitabı

aldığı yere bıraktı, raftan başka bir kitap aldı, yerine oturdu gene, başladı okumaya. Gelenlerin çoğu az kalıp gidiyordu hemen; ikinci tabak çorbada gelip tatlıya kadar kalan azdı. Kentin göbeğinden buraya Pasaret'e kadar az yol değildi, ama değerdi gelmek, otobüs masrafına da değerdi, çünkü Bayan V.'nin belleği güçlüydü, kimin gelip, kimin gelmediğini çok iyi anımsıyacaktı sonra!

Eski İngiliz-Macar Ticaret Bankası başkanının şişman dul karısı birden bir soru attı ortaya: "Nereye gömeceğiz Ödön'ümüzü?" Sürgünden yeni dönmüştü, birkaç haftadır kente yerleşmişti gene, Bayan V. yemek yerken girmişti odaya. Uluorta konuşan, çevresindekileri bu konuşmalarıyle tedirgin eden patavatsız bir kadındı.. korkarlar, çekinirlerdi bu kadından. Yakası kapalı spor bir bluz vardı üstünde, ayağında uzun çizmeler! Saçları dümdüz, kısacık kesilmişti.. erkeklerden çok kadınlarla ilgilendiği bütün Peşte'de biliniyordu. 100-150 Forint yardım görürdü V. ailesinden.

"Ne demek nereye gömeceğiz?" dedi Bayan V., sinirlenmişti. "Kerepes gömütlüğüne elbette.. başka nereye gömebiliriz?"

Berta teyzenin başı birden hızlı sallanmaya başladı, tutamadı kendini: "Rica ederim saygıdeğer Bayan," dedi "gömülme sözü biraz erken değil mi?" 'Saygıdeğer bayan' umursamadı, karşılık vermedi Berta teyzeye. Bayan V.'ye baktı sonra: "Kerepes gömütlüğü mü dedin? güç iş yavrum, güç." dedi.

"Neden güç olsun?"

"Oraya yalnız Devlet adamları gömülüyor my girl," dedi. 'Saygıdeğer bayan' Matild teyzeye döndü sonra: "Nasılsınız?" dedi. "Barış bonoları çekilişinde beş yüz bin Forint kazanmışsınız, sevindim." Matild teyzenin yüzü sapsarı kesildi: "Ben mi?" diye bağırdı.. "Ben mi kazanmışım? Saygıdeğer bayana bu yalanı kim söyledi, merak ettim doğrusu."

"Yalan demek? Iam sorry.. yazık, bir yüzlük ödünç istiyecektim de. Amerikalılar Kente girer girmez öderdim, hem de dolar olarak, olmaz mı?"

Bu arada gelmişti yazıcı kız: solgun yüzlü, gözlüklü kendi hâlinde bir kızcağızdı. Bayan V. duvardaki saata baktı, yirmi dakka geç kalmıştı kız. "Sizin yüzünüzden bir kafein iğnesi daha yapmam gerekecek," dedi. "İki saat sürüyor etkisi, biliyorsunuz. Üç çeyrekte ne kadar yazdırabilir?!" Şişman saygıdeğer Bayan: "Adam bugün yarın ölecek" dedi. 'Ölecek' sözcüğünde çalar saat çalmış gibi uyanıverdi kanapenin üstünde uyuyan yüksek memurun dulu. Tatlı tatlı esnedi önce, sonra sevimli bir gülümseme ile odadakilere birer birer baktı. İçlerinde sadece kendisinin para durumu iyiydi. Kızı bir Amerikalı hava subayı ile evlenmiş New York'a gitmişti. Kahve, kakao, içki, traşbıçağı, naylon çorap, ayrı ayrı paketlerde sözde kullanılmış erkek ve kadın eşyası gönderirdi anasına. Anası da bu eşyaları birinin aracılığıyle

bakanlardan birinin karısına satardı. Kahve, Kakao ve içkileri bayan V. alırdı.. hem de karaborsa fiyatının biraz üstüne, ama kimizaman gecikirdi ödeme işi, unuturdu bayan V., yanında çalıştırdığı adamların aylıklarını da unuttuğu gibi. Bunca kişinin girip çıktığı bu evde tek alacaklı bu dul kadıncağızdı!

Bayan V. dul kadını gördü "Sahi" dedi sende kara naylon çorap yok mu? Bütün Peşte'de bir çift çorap bulamadım." Kadının bacaklarındaydı gözü: "Bunlar naylon değil mi?"

"Hangiler?" dedi kadın.

"Ayağındakiler canım."

"Aman şekerim, bir bunlar var, başka yok ki."

"İki yüz Forint veririm, çıkar, ben sana başka bir renk veririm şimdi. Gömme törenine ten rengi çorapla gidemem ya."

Dul kadıncağız utanarak arkasını döndü, şişman, kemikleri fırlamış ayaklarından çıkardı çorapları, verilenleri giydi. Hizmetçi kadın yemek masasını toplamış, usulca bayan V.'ye kahve isteyip istemediğini soruyordu bu arada. Bayan V. bir göz attı odaya, "yalnız bana pişir Bözzi," dedi, kendisiyle birlikte kahve içmeğe değer kimseyi görememişti. "Bayana da iki yüz Forint ver! Yok mu paran.. ama daha dün..." Bu sırada Savcının kızı izin isteyip kalktı, kapıda da yeni bir konuk görünmüştü. "Bözzi, bir fincan kahve daha" diye seslendi bayan V.; gelen

ünlü bir ressamdı.. büyük başlı, ince boyunlu, üstelik de kemik veremiydi. V.'lerin evine istediği zaman girip çıkan önemli konuklardandı. Duvara kendi astığı tablolarının durup durmadığını görmek, ya da yeni bir tablo satmak için uğrardı genellikle. Ona ikrâm edilirdi kahve. "Hür Avrupa radyosunu dinlediniz mi dün?" dedi.. Eğlenen, ince bir sesi vardı, bir yandan da başıboş bacaklarını masanın altına yerleştirmeğe çabalıyordu. Orda bulunanların hepsi **Hür Avrupa radyosu**'nu dinlerlerdi elbet, ama hemen ressamdan yana çevirdiler buruşuk yüzlerini. "Ne dedi, ne dedi?" diye sordular. Güldü ressam: "Ne mi?,, dedi "inanılır gibi değil.. ne çok alık, hadi alık demiyeyim de sâf diyeyim, gerçekten ne sâf insanlar var yeryüzünde." Bir göz attı odaya: "Genellikle de bizim çevrelerde,, dedi. "Her gün gözü kapalı, bilerek sineye çektiklerimizi, sözün gelişi, bizim kapıcıya yutturamazsınız, inanmaz, ama bizler? Sözde Csepel'de bir işçi ayaklanması olmuşmuş! Szolnok'da da grev varmış! –Sağolun, bir fincan daha içerim–. Bunları söyledi Hür Radyo.. Neyse, Paris'teki kapıcılar bu söylenenlerin yarısına bile inanmıyorlar. Ne mükemmel bir denge değil mi?"

"Neresi mükemmel?"

"İnançsızlık üstüne kurulmuş dünyamız. Ne dersiniz Dindar dostum?"

Genç Katolik dergisinin başyazarına seslenmişti. "Tek gerçek, daha doğrusu elimiz-

de kalan tek şey: k u ş k u! Neyse, Ödön nasıl?"

"Daha iyice, teşekkür ederim."

Gülümsedi ressam.. "inanmak istemiyor ölüme" diye mırıldandı.

Hizmetçi kadın gümüş bir tepsiyle hastanın odasına yöneldi. Havyar, taze kaymak, buz götürüyordu içeri. Bir ara yazı makinesinin sesi kesildi, hemen arkasından boğazı sıkılan bir adamın acayip öksürüğü işitildi. Hasta çıkarıyordu yediklerini. Kapı açıldı, hizmetçi kadın gözleri yaşlı, yüzü kızarmış fırladı odadan, aldığı bir havluyla döndü gene odaya, Bayan V. de fırladı, girdi hastanın odasına. "Bir lokma yiyemiyor artık, çıkarıyor hemen" dedi Roza teyze. "Evet," dedi Matild teyze, "üç gündür ağzına birşeycikler koyamadı." "Yo" dedi Berta teyze, "yanılıyorsun, önceki akşam yarım bardak limonata içmişti ya..."

Hizmetçi kadın leğen ve havluyla çıktı odadan; mutbağa girmeden önce birân durdu kapının önünde.. korkudan büyümüş gözlerle baktı odadakilere.. birşey söyliyecek gibiydi.. yüzü alal olmuştu, heyecanlıydı, ama vazgeçti, döndü arkasını çıktı dışarı. Konuklardan bir çoğu bu olayı fırsat bildi, kalkıp gittiler.

Telefon çaldı, oyun yazarının karısıydı telefon eden: "Çok üzgünüm," diyordu, "bütün yerler verilmiş, güçlükle tek bilet bulabil-

dim şekerim. Ödön çalışıyor, çıkmıyor diyordun, değil mi? Sen yanlız gelebilir misin?"

"Evet, kocam çalışıyor."

"Göndereyim mi biletini?"

"Gönder, ama kim oturacak yanımda?"

"Bilmiyorum şekerim, nerden bileyim." Sinirliydi telefondaki ses.

Bayan V. gözlerine dolan yaşları bileğiyle sildi:

"Bağışla beni," dedi, "bu son günlerde öylesine duygulu, öylesine alıngan oldum ki inanmazsın Gyöngyi.. tanımadığım, bilmediğim birinin yanında oturamam şekerim. N'olur sor bakalım, kime satmışlar yanımdaki yeri, tiyatrodan bilirler elbet.. sen sonra gene telefon edip söylersin bana. Hep sizleri soruyor Ödön, uğrayın bir gün, seviniriz."

Yabancı kimse kalmamıştı, yeni konuklar akşam yemeğinden sonra gelirdi artık. Bayan V. ayakkabılarını çıkardı, kanapeye uzandı, bir örtü çekti dizlerine. Öğle yemeğinden sonra uyumayı severdi, hele odanın bir köşesinde alçak sesle konuşulursa.. ne var ki, bugün pek rahat değildi. Yatamadı, dirseklerinin üstünde doğruldu biraz sonra; dört yıl yemiş bir kadın doktorunun çengel burunlu karısını yanına çağırdı. "Sen de işittin mi?" dedi.

"Neyi?" dedi kadın.

"Ne demek neyi canım?" Bayan V. sinirlenmişti birden.. K.. Kr.. Kr... Kerepes

gömütlüğüne kimseyi gömmüyorlarmış sözde, sen de işittin mi bunu?"

"Ya, evet.. ben de işittim, gömmüyorlarmış."

"Saçma.. Her önüne geleni gömmezler elbet.. İlona!"

İlona denen kadın, Devlet tiyatrosundan emekliye ayrılmış bir oyuncuydu. Kalktı oturduğu koltuktan, bir kıralıça edasıyle yaklaştı kanapeye:

"Sana ne gibi bir yardımda bulunabilirim güzelim?" diye sordu edalı edalı.

"Kerepes gömütlüğünün dolduğunu sen de işittin mi?"

"Evet güzelim," dedi sanatçı kadın.. "Son gömülen Somlai'ydi.. ondan sonra hep komünistleri gömdüler.. halkın ölü kahramanlarını! Andor Gabor, Lajos Nagy.. Tibor Dery filan.."

"Tibor Dery mi dedin? Yok canım, o yaşıyor daha!"

"Yanılıyorsun güzelim, öldü.." Büyük dram oyuncusunun sesi perde perde yükseliyordu; "yanılıyorsun.. gömülme töreninde ben de vardım.. Revai'in kendisi bir söylev çekmişti hiç unutmam.. büyük bir tören yaptılardı ona.. çok iyi anımsıyorum."

"MM....MMM.. Matild!" diye seslendi Bayan V.; masada oturan üç yaşlı kadın fırlamaya hazır, fermada bekliyorlardı zaten.. hemen seğirtti Matild teyze, birden kanapenin başucunda buldu kendini. "Matild," dedi

Bayan V., "Kerepes gömütlüğünün dolduğunu sen de işittin mi?"

Matild teyze kanapeye eğildi, işitmemişti anlaşılan: "Ne dedin yavrum?"

"Kerepes gömütlüğünün dolduğunu işittin mi? dedim."

"Ya.. işittim yavrum.. ama bizim Ödön zaten orasını istemez, daha önce söylemişti ya.. Farkasreter gömütlüğünü istiyor o..."

"Saçmalamayın kuzum! Ödön lâyık olduğu yere gömülecektir. Elimden geleni yapacağım göreceksiniz. Roza, sen de işittin mi? Kerepes.."

"Üzülme şekerim, sinirlenme.." Roza teyze çoktan kanapenin ayak ucundaydı zaten.. "Ne diye sinirleneceksin kızım? Mademki gömütlüğü politikacılar için ayırmışlar, eh ne yapalım? Hem Farkasreter bize daha yakın, Moskova alanında inince..."

Bayan V. fırladı, giydi ayakkabılarını, soluğu telefonun yanında aldı.

Berta, yâni üçüncü Teyze kendisine birşey sorulmadığı için alınmıştı biraz; tek başına kalmıştı masanın başında. Bayan V.'nin kalktığını görünce o da ayağa fırladı: "Ben telefon edeyim sen yorulma güzelim." dedi. Bayan V., Berta teyzenin yüzüne bir ân baktı sonra: "Sen de işittin elbet o gömütlüğün..." Berta teyze kesti sözünü Bayan V.'nin: "Dolmuş olsun ya da olmasın," dedi "hangi bardak bir damla su almıyacak kadar dolmuştur? Hem sonra –Tanrı korusun– gerçekten dol-

muşsa bile kazıp çıkarsınlar birini, o yeri Ödön'e versinler olmıyacak şey mi?"

Bu sırada yaşlı hizmetçi kadın odaya girmiş, hanımına sesleniyordu: "Bir dakka gelebilir misiniz?"

"Ne var gene?"

"Asâletmaap sizinle görüşmek istiyor."

Sofanın duvarları boydan boya camlıydı ve bahçeye açılıyordu bu camlar.. şişman, yaşlı bir kadın oturmuş bayan V.'yi bekliyordu burda. Aklaşmış sarı saçlarını, al yünden örülmüş bir takkenin içine sokmuştu. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra İçişleri Bakanlığı yapmış, milliyetçi bir adamın karısıydı bu kadın. Hastanın durumu ağırlaştığından beri, aşağı yukarı bir iki aydır, bulaşığa, ortalığa geliyor, Bözzi'ye yardım ediyordu. Kahvaltı ve öğle yemeği için de, saatine beş forint alıyordu. Hiç istifini bozmadan artık çalışamıyacağını söyledi bayan V.'ye. Pek şaştı bayan V.: "Ama n... n... neden?" dedi. Eski bakanın karısı şişman bacaklarının arasındaki gümüş saplı bastonuna çenesini dayamış, gene istifini bozmadan: "Yapamıyacağım artık güzelim," dedi. Bayan V., ağlamaktan kızarmış güzel gözlerini ayıramıyordu kadından.. derdi yetmiyormuş gibi bir de bununla mı uğraşacaktı?

"Ama neden," dedi... "lütfen nedenini söyler misiniz Ekselans? Bilmeden gücendirdik mi yoksa sizi?"

"Hesap vermek zorunda değilim güzelim;" dedi Ekselans!

Kısa ve kesin konuşmuştu, bunları söylerken de, iskarpininin ucuna bastonunu dokundurarak oynuyordu sanki. Bayan V. içerlemişti, zor tuttu kendini: "Nasıl isterseniz" dedi. Telefon çaldı, bayan V. elinde olmadan döndü, kapıya yönelecekti ki, Ekselans, bastonunu yere vurdu: "Hesabımı kesin de gideyim güzelim." dedi. Bayan V. giderken durdu, kadına döndü gene: "Efendim?" dedi. "Paramı istiyorum güzelim. Yanılmıyorsam, memnundunuz benden."

"Hemen şimdi mi gideceksiniz? Yarın gelmiyecek misiniz artık?" Elinde olmadan yüksek sesle konuşmaya başlamıştı Bayan V. "Bizi böyle yüz üstü bırakamazsınız.. Kocam ölüm döşeğindeyken nasıl gidersiniz?" Yaşlı Ekselans, iskarpininin ucuna dokundu bastonu ile, ses çıkarmadı. "Tam şu sırada yeni bir hiz.. yani yeni bir yardımcıyı nerden bulurum.. Biliyorsunuz.. güvenilmiyor da bugünkü adamlara, insanın gözünden sürmeyi çalıyorlar.. Rica ederim Ekselans!

"Bağırmayın lütfen," dedi yaşlı kadın, "kibar bir hanımefendinin kendini tutamamasını hiç hoş göremem. Saat hesabı ile çalışan biri istediği zaman çıkabilir, önceden haber vermek zorunda değildir, bu hak verilmiştir bizlere; lütfen güzelim verin paramı da gideyim."

"Demek gerçekten gitmek istiyorsunuz?"

"Evet," dedi yaşlı kadın, gülümsedi.

"Hem de bugün, yâni şimdi, hemen ayrılmak istiyorsunuz öyle mi?"

"Evet öyle, hemen şimdi ayrılmak istiyorum. Demin de söylediğim gibi işimden memnundunuz değil mi?"

Durmadan telefon çalıyordu içerde. Bayan V.'nin bakışları değişti, ağzını çarpıtarak:

"İşinizden memnundum elbet," dedi.. sesi tok tok çıkıyordu, karşısındakini küçümseyen bir bakışla: "Yalnız, bulaşıklar için.. pek temiz denemezdi ya.. neyse." dedi.

Yaşlı kadın bastonuna dayanarak ağır ağır kalktı: "Efendim?" dedi, "birşey mi dediniz?" Bayan V.'nin eli kapı tokmağındaydı artık: "Hayır hayır," dedi, "önemli değil, bulaşıkları pek temiz yıkamıyordunuz, onu demek istemiştim.. paranızı cumartesiye alırsınız. Tediye günüm cumartesileridir, biliyorsunuz. Güle güle...."

'Ekselans' diye çağırılan yaşlı kadın sokak kapısını vurup çıktıktan sonra, Bayan V. soluğu mutbakta aldı: "Bu kadın durup dururken neden çıktı Bözzi?"

"Derdiniz başınızdan aşmış, kurcalamayın efendim," dedi Bözzi.

Bayan V. yumruğunu masaya indirdi: "Bilmek istiyorum, söyleyin rica ederim." dedi. Bözzi gözünü yerden kaldırmadan çok alçak sesle konuştu: "Gelenlerin içinde çok yahudi varmış da.. bu insanlara alışamıyor-

muş bir türlü. Geçen hafta çıkacaktı, güçlükle vazgeçirttim, hiç değilse bey ölünceye değin kalın demiştim. Bugün birden gideceğim diye tutturdu, ne olduğunu anlıyamadım efendim."

Gene telefon işitildi içerden.. Bayan V. sesinin yettiği kadar bağırdı: "Tl.... te... te... telefona ne oluyor bugün? Saat kaç? Bu saatte uyurum; bilmiyorlar mı?" Fırladı mutbaktan. Matild teyze uzattı telefonu Bayan V.'ye: "Noter," dedi.. "sen aramışsın onu!"

"Alo.. benim!. Yoldaş! Hürriyet! Ben aradım sizi.. evet! Ne olacaksa olsun Yoldaş! her ân o korkunç felâket gelebilir başımıza.. kötü kocamın durumu. Bugün yapılmalı vasiyetnamesi. Bir kaffein bir de vitamin iğnesi yaparım kendisine, yarım saate kadar gelirseniz.. hayır hayır, bir saat diyelim, ancak o zaman konuşacak duruma gelebilir..." Telefonda konuşurken, üç yaşlı kadının gözünü duyuyordu sırtında. Netekim telefonu kapatıp döndüğünde, üç kadın da bir ağızdan: "Ödön'ün vasiyetnamesi hazır, avukatta!" dediler. Matild teyzenin kolları havaya kalktı indi, Roza teyze dua eder gibi kavuşturdu ellerini.. Berta teyzenin başı gene hızlı hızlı sallanmaya başladı. Yorgunluktan bitik durumdaydı Bayan V., dizleri titriyordu, bir kanapeye yığıldı: "Matild teyze, Roza teyze, Berta teyze.." dedi, "benim sevgili varlıklarım!" (Alçak sesle konuşuyordu,) "Çaresiz, yapmak zorundayız bu işi.. bilmiyorum ki, eski va-

siyetnamede ne yazılı? ikinci, yâni başka bir vasiyetname de var mı? onu da bilmiyorum.. Ama şimdi yeniden bir vasiyetnameyi kaleme aldırırsa, eskileri hükümsüz kalır."

Saat altıya birkaç dakka kala noter girdi kapıdan; ünlü psychiatr Ernö Jendrassik'in yakınlarından genç bir ressam kız –Flora Jendrassik– da noterle aynı zamanda geldi. Noter hastanın odasına alındı hemen. Flora önce mutbağa girdi, oturdu. Bözzi'nin ağlamaktan şişmiş gözlerine bakarak: "Neniz var Böske?" dedi. Yaşlı hizmetçi iki yana sarkık kollarıyle ses çıkarmadan duruyordu genç kızın önünde. "Konuşsanız a Böske," dedi Flora, "gene birşey mi oldu? gene üzdüler mi sizi?" Yaşlı kadın belli belirsiz omuzlarını silkti. Buruşuk yüzü de ağlamaktan şişmişti sanki. Çocuk doğurmaktan sarkmış karnının üstüne bağladığı ak önlüğü ve düz saçlarına oturttuğu gene ak bandı ile, hizmetçiden çok hizmetçi kılığına girmiş yaşlı bir ameleye benziyordu kadıncağız. "Otursanıza," dedi Flora. Bössi oturmadı gene. "N'olur oturun kuzum," dedi genç kız, sinirli bir gülümseme vardı yüzünde, "Ayakta durursanız başım döner.. Oturun diye diz çöküp yalvarayım mı Böske?" Bir sigara yaktı, koca bir duman bulutunu üfleyip bekledi. Nasıl olsa konuşacak Bössi, diye düşündü. Yaşlı kadıncağızın göz yaşları durmadan burnunun yanlarından beyaz kolalı önlüğünün üstüne kara kara damlı-

yordu. Sarkık duran kollarının ucundaki ellerinin damarları mavi mavi kabarmıştı. "Ece?" dedi Flora.

"Dayanamıyacağım artık meleğim!"

"Dayanırsınız Böske.. herşeye dayanırız! Neye dayanamıyacakmışsınız bakalım?"

"Adamın ölmesine izin vermiyor bu kadın..."

"İzin vermiyor mu?"

"Vermiyor ya!"

"Haklı belki," dedi genç kız, yutkundu.. "haklı belki, ne yapsın?"

Bössi arkasını döndü, ağlamaktan sarsılıyordu bedeni. Flora tutmalıydı kendini, yoksa o da başlardı ağlamaya!

"Onu yaşatmak için her çareye başvuruyor, ne yapsın?" dedi. "Siz olsanız aynı şeyi yapmaz mısınız Böske? Sizin kocanız olsaydı, aynı çabayı göstermez miydiniz, söyleseniz e. Tanrı hakkı için, aç şu paslanmış ağzını kadınım, bir söz et.. kaçarım yanınızdan yoksa.. durmadan ağlıyor, omuz silkiyorsunuz. Konuşsanız a. Aynı şeyi yapmaz mıydınız dedim, cevap verseniz e!"

"Yapmazdım," dedi Bössi usulca.. dolaba dayandı. Flora sigarasını yere attı, ezdi ayağı ile.

"Bakın hele," dedi, şakaya vurmak istiyordu, "sizi gidi hayın, sizi gidi koca katili sizi. Hadi hadi, siz de aynı şeyi yapardınız."

"Hayır," dedi Bössi, "yapmazdım."

"Yapmaz mıydınız? Neden?"

Yaşlı kadın karşılık vermedi. Flora, kadının sırtını görüyordu sadece. "Tek sözcük söylemiyorsunuz." diye bağırdı.. söndürdüğü sigaranın izmaritini ayağının ucu ile mut bak dolabının altına fırlattı. "Yaşatmak için neden aynı çabayı göstermiyeceksiniz, söyler misiniz?."

"Ben kocamı severim.." dedi Bössi.

Genç kız duraladı, karşılık veremedi.. boğazı kurumuş gibiydi. Biraz sonra toparladı kendini:

"Böske," dedi "saçlarım darmadağın oldu esintiden, tarar mısınız? Bu saçlarla giremem hastanın yanına, topuzum da düştü.. tararsınız değil mi? Topuzumu sizin gibi kimse yapamıyor." Salladı başını, bütün firketeler tıntın yere döküldü.. kap kara saçlar beline indi kızın. Bössi döndü, önlüğü ile gözlerini sildi, kıza baktı: pırıl pırıl, aklar içinde bir genç kız.. pike giysisine güneş düşmüştü pencereden; yuvarlak göğüsleri, uzun bacakları saran eteğin kıvrımları gölgedeydi. Flora güzel kollarını kaldırdı, ellerini saçlarından geçirdi.. giysinin koltuk altlarına gelen yerinde iki koyu leke göze çarpıyordu, terlemişti.

"Hadi geçelim sizin odaya da tarayın şu saçlarımı," dedi kız, "Siz karar verinceye değin büyük ana olurum Bössi, hadi davranın biraz." Bössi'nin daracık odasına girince, yatağın üstüne oturdu; emektar kadın da gelmişti ardından: "Geldim meleğim," dedi. "De-

mek ölmesine izin vermiyor ha?" diye sordu gene Flora.

Gür kara saçların arasından geçen tarak çıtırdıyordu. Karşısında duran bozuk bir aynada hizmetçinin yüzünü görebiliyordu Flora. Bu yaştaki kadınların gençlere olan hayranlıklarını bilirdi, saçlarını tararken Bössi'nin rahatlıyacağını da biliyordu. Başını çevirmeden elini kaldırdı, yaşlı kadının kolunu okşadı: "Söyle, anlat şimdi anacık," dedi "neler oldu bakalım?" Mutbaktan küçük ekspresso kahve makinesinin düdük gibi sesi işitiliyordu.

"Morfin yerine vitaminle Kaffein veriyor," dedi Bössi, "yalanım yok, doktora ben gidiyorum reçeteleri almak için. Adamcağız sancılar içinde kıvranıyor, ama kimin umrunda?"

Flora bir ân gözlerini kapadı: "Doktor reçeteleri yazdığına göre...." dedi.

"Doktor yalnız morfin, diyor, artık yalnız morfin yapılması gerekir diyor.. Kaffein yazamam artık demişti dün, hanım telefon edince kim bilir ne söyledi ki, gene yazmış, ben de gidip aldım."

"Eh işte.. demek yazmış gene Kafeini?"

"Evet."

Yaşlı kadının gözlerine yaşlar dolmuştu, Flora aynadan izliyordu kadının yüzünü.

"Yazmazsa," dedi hizmetçi kadın "ölümüne sebep oldu diye yayacakmış bizim hanım, gözünü korkutmuş doktorun."

"Ne zamandan beri bu böyle?"

"İki haftadır."

"Sahi mi söylüyorsunuz?" Bössi evet der gibi başını salladı:

"İki hafta önce doktorun söylediğini ben de işittim 'yardım etmeliyiz artık' demişti, 'bundan böyle morfinden başka şey verilmiyecek!' demişti ama..."

"Niçin ağlıyorsunuz gene Bössi?"

"Siz de ağlıyorsunuz Meleğim!"

Flora ayağa fırladı: "Saçlarımı acıtıyorsunuz da ondan" dedi, yaşlar boşanıyordu gözlerinden.." Cadı kadın.. bu pis tarakla bir daha taratmam saçlarımı.. yoldunuz hepsini.. aklınızda başka işler var tabiî.." Bössi sesini çıkarmadı, bir süre baktı Flora'ya, sonra boynuna atıldı:

"N'olur konuşun hanımla," dedi, "dinler sizi, çıkmaz sözünüzden.. Bıraksın adamın yakasını, bıraksın da kurtulsun zavallıcık. Vazgeçsin banyolardan; daktiloya yazı yazdırmaktan da vazgeçsin artık... yazık değil mi adama? kıvranıyor sancılar içinde.."

"Doğum günü de yaklaşıyor, değil mi?"

"Kırk kişi çağırdı bayan. Ama bugün öğle yemeğini yiyemedi gene, çıkardı hepsini.. sonra elimi tuttu, usulcacık, kimsenin işitemiyeceği bir sesle (Böske, dedi, bırakın beni, bırakın da öleyim artık. Sana bin Forint veririm.. uğraşmasınlar, söyleyin bıraksınlar artık beni.)"

Genç kız daracık yatağın üstüne oturdu gene. Bössi durmadan anlatıyordu: "Zavallıcık öyle zayıfladı ki, küçük bir çocuk gibi oldu,

kirletiyor da altını. Üzülmesin diye suçu kendimde buluyorum, ah diyorum, vaktinde gelseydim olmazdı işte diyorum, hep tembelliğimden diyorum, alıklığımdan.. gene de utanıyor, üzülüyor. Dün akşam usulca kalkmış, çıkmış odadan, kapının önüne yığılmış kalmış zavallı, bayılmış oracıkta. Kucağıma alıp götürdüm yatağına.. üç dört yaşındaki bir çocuk gibi hafifcecikti. Şimdi de vasiyetname diye tutturdu bayan..."

"Benimle gelen Avukat mıydı?"

"Hayır Noter'di."

Zil çaldı Bössi'ye.. kadın bekledi bir süre, sonra önlüğünü ve başındaki ak bandı çıkardı, köşeye fırlattı. Yamalı bir entari ile kalmıştı: "Gitmiyeceğim" dedi, "sabaha kadar çalsın zili gitmiyeceğim. Söyleyin ona, ancak bey çağırırsa giderim, ama bayanın isteklerini yerine getirmiyeceğim artık... bayımız yaşadığı sürece kalırım gitmem, ama o kadın zil mil çalmasın artık."

Flora ayrıldı kadının yanından, odaya girdi. Noter gitmişti; bayan V., yemek odasında telefonun başındaydı. "Alo, Akademi Sekreterliği mi? Lütfen Yoldaş Modovan'ı verin... Alo.. F... F.... Freri, sen misin? Ödön'ü Rakoskereztur'a gömdüremezsiniz.. nasıl zorlarsınız bizi? Kocam Kerepes'e gömülecek, anlaşıldı mı? Hayır.. daha ölmedi, ama felâket gelip çatarsa diye söylüyorum. Bir köpek gibi Rakoskereztur'a gömdürmem, hayır, daha neler? Kime dedin? DVUV'a mı? Yoksa GWI'ye mi? yâni partiye

başvurayım öyle mi? Ögitprop'da kimsecikleri tanımıyorum ki! Herkes elini eteğini çekti, kime sorabilirim ki? Kimse yardım etmiyor artık.. herşeyi kendim düşüneceğim değil mi? Gücüm kalmadı, dayanamıyacağım, inanmıyorsunuz.... Flora dur bir dakka, konuşacağım seninle.." Son tümceyi telefonu eliyle kapıyarak söylemişti. Flora aldırış etmeden yürüdü. Bayan V., telefonu masanın üstüne bıraktı, fırladı, yakaladı Flora'yı: "Girdiğinde sor kuzum, nasıl yazdırmış vasiyeti? Bankada kaç parası var, onu da öğren kuzum, sonra bilmediğimiz başka bir yerde de parası var mı? İçeri girmem, sizi yalnız bırakırım, sor gözünü seveyim, sana söyler biliyorum.." Gene heyecanlıydı bayan V.

V., sırtını yastıklara dayamış yatıyordu; ağır ağır açılan kapıdan yana baktı. Giremedi Flora hemen, bir an durdu kapıda; V.'yi beş gündür görmemişti.. tanıyamadı, yataktaki yabancı biriydi sanki. Alacakaranlıktı oda, inik perdelerin arasından sızan gün ışığı varla yok gibiydi; yatağın yanındaki gece masasının üstünde, mavi donuk bir lamba yanıyordu. Kitap doluydu yatağın üstü, yerde de çepe çevre kitaplar vardı, her yanda, masanın üstünde de dağlar kadar kitap. Ne kokusu olduğu yerli yerince anlatılamayan, kekremsi, tatlımtrak, itici —hasta odalarına özgü— bir koku çarptı kızın yüzüne. Gırtlağına dek, sıkı sıkı örtünmüştü V., elleri de yorganın altındaydı. Yorganın üstünde, karnının olması gerektiği yerde, büyük tekir bir

kedi yatmış pinekliyordu. Sarı gözlerini kapıdan yana çevirdi, sonra kapadı gene. Hasta beden –ayak bileklerinin çıkıntısı dışında– kuştüyü yorganın altında yok olmuştu. Hastanın başı, bedenle ilintisiz bir yaşam sürüyor gibiydi yastık yığınlarının içinde. Kavrayıcı, etkili bir görünüşü vardı başın, belki de ölümün yaklaşmış olmasındandı bu; ama eskiden de, bir olağanüstülük, bir çekicilik vardı V.'nin yüzünde. Etle yağ yok olmuştu şimdi, deri kemiğe yapışmıştı, iyice süzülmüştü yüzün alt kısmı. Eriyip gitmişti, onun için zaten çok geniş ve güzel olan çıkıntılı alın, büsbütün ortaya çıkmış, olduğundan daha da geniş görünüyordu. Göz kapakları ve göz altları da kurumuştu, külrengi gözler dışarı fırlamış, patlakmış kanısını veriyordu insana. Yabansılaşmıştı bakışlar; bir yere mıhlanıp kalmıştı. Dudaklar çatlamış, kulaklar sararmış, bütün yüzün rengi değişmiş, solmuştu. Bu büyük, bu güçlü baş, umursamaz bir boşluk içinde önündeki duvara dalıp gitmişti. Hasta adam güçlükle kapıdan yana çevirdi başını: "Kim o?" dedi. Hemen karşılık veremedi Flora.. külrengi gözler kızın üstünde durdu, ama görmeden bakıyordu. Bıçak gibi keskin bir burunla, sipsivri bir çene vardı külrengi gözlerin altında. "Girmeyin yanıma, yalnız kalmak istiyorum." dedi adam. "Benim Ödön amca.." diye fısıldadı kız. Hastanın gözleri tanımadan bakıyordu daha, ama Ödön kızın sesini tanımıştı. "Siz misiniz Flora?" dedi. İki adım attı genç kız, durdu, oracığa yığıl-

maktan korkuyordu. "Evet Ödön amca, benim" diyebildi. Hasta adam görebilmişti kızı şimdi, bir canlılık geldi yüzüne, dudakları aralandı, gülümsedi.. Bu kuru kafa, eski, sıhhatli yüzün o sessiz oyununu oynamak istiyordu sanki! "Yaklaşın, yaklaşın" dedi V., "oturun şöyle, yanıma.. vaktiniz varsa tabiî.. bugün iyiyim, çok iyiyim bugün, birkaç dakkanızı bağışlayın bana."

Adamın başından ayaklarına giden yol ne kadar kısalmıştı? Flora'nın tanıdığı adam bu kadar kısa olamazdı. Yüreği daraldı kızın.. Ölümde herkes küçülür mü? diye düşündü. "Benim, Ödön amca," dedi gene Flora, "ne kadar karanlık burası, birşey göremiyorum." Hasta evet der gibi başını salladı, sonra: "Karanlık ya.. oturun, rahat oturun" dedi, "rica etsem de koltuğu biraz yana çekseniz, sizi daha iyi görürüm o zaman.. oldu, teşekkür ederim. Başkalarının yüzünü görmesem de olur. Örtü ister misiniz dizlerinize?"

"İstemem, sıcak burası," dedi Flora.

Hasta hemen karşılık vermedi, sonra: "Ben üşüyorum da.." dedi, "dışarısı nasıl? dışarısı da sıcak mı?" "Evet," dedi Flora oturdu, "evet sıcak; sıcak bir yaz akşamı var dışarda.'

"Akşam mı?"

"Pek akşam sayılmaz, ama nerdeyse batar güneş."

"Öyleyse biraz sonra perdeleri kaldırmanızı rica edeceğim.. ama önce dinlenin.. yorgunsunuz, değil mi?"

"Hayır, niçin yorgun olayım Ödön amca?"

"Öyle ya, niçin yorgun olacaksınız? Ben de daha iyiyim bugün. Sahi Flora, yorgun değil misiniz?"

"Değilim tabiî.

"Neden gülmüyorsunuz öyleyse?"

Kız karşılık vermedi bu soruya.

"Alışmıştım," dedi hasta adam, "sizi görmeden gülüşünüzü işitirdim, gülüşünüz sizden önce gelirdi bana. Tatlı, sevinçli bir sesle gülerdiniz. Yitirmeyin bu gülüşü Flora, sakın.. elinizden geldincek tutun sıkı sıkı.. unutmayın: gülebildiğimiz sürece ayakta durabiliriz!"

"Haklısınız Ödön amca."

"Şaşmıyor musunuz gevezeliğime? İyiyim, iyiyim bugün.. sizi korkutmak istemem, ama –siz de bilirsiniz ya– bu duygu... bu iyilik duygusu, genellikle ölümden az önce gelirmiş insanlara..."

Gülümsedi ve sustu.. Flora'ya baktı: apak giysileri içinde incecikti Flora; ses çıkarmadan oturuyordu, kımıldamadan. Bir süre sonra gene konuşmaya başladı hasta adam:

"Teşekkür ederim" dedi, "tersini söyler beni kızdırabilirdiniz, sustuğunuz için teşekkür ederim.. Mutluyum Flora, oluşun mutluluğu bu.. pürüzsüz arınmışlığı bir bitişin. Tedirgin edilmek istemiyorum artık. Yanımda kimseleri çekemem; siz başka. Tam şimdi, şu dakka sizi aradığımı nereden bildiniz?"

Flora başını kaldırdı, hasta adamın ta gözlerinin içine baktı:

"Bilmiyordum" dedi, "ama sizi yalnız bırakmıyacağım artık, yâni şeye kadar.. yâni beni istediğiniz sürece bırakmıyacağım.."

Pırıl pırıldı sesi, yüreklilik göstermişti böyle konuşmakla; gülümsedi hasta adam; "Güzel" dedi, "gene de beni ve bu evi bırakmak zorundasınız yavrum. Bu iyiliğim geçer de sancılarım başlarsa gene.. gitmelisiniz. Ağrılar üç saat sonra başlıyabilir." Yuvalarından uğramış gözlerini kızın üstünde gezdirdi, gene gülümsedi, sonra usulcacık ekledi: "Bu son isteğim", dedi.. "bir sigara yakın bakalım."

"Duman rahatsız etmez mi sizi?"

"Biraz daha yaklaştırın koltuğu.. dumanı tam yüzüme üfleyin n'olur. Ağzınızdan çıkacak olan duman, ellerinizi tutuyormuşum gibi gelecek bana."

Kız hemen uzattı ellerini. "Hayır" dedi hasta adam, yorgundu sesi, "bırakın, ellerimi çıkaramam yorganın üstüne.. istemiyorum da.. herşey olduğu gibi kalsın! Ölümsüzlüğü vermezler kimseye.. çalamıyacağıma göre ben de.." Külrengi gözler direnerek bakıyordu genç kıza; Flora başını yana çevirdi ağır ağır.. aç bir hayvanın yeme bakması gibi birşeydi bu bakış.. hiç çekinmeden, apaçık, dümdüz bakıyordu hasta; bütün yaşama gücü bu bakışta toplanmıştı. Kızardığını duydu Flora, neyse, karanlıktı oda, Flora'nın yüzünün kızardığını fark edemezdi adam besbelli. Sonra kararlı bir davranışla gene çevirdi yüzünü adama.

"Bir ayna verin bana" dedi hasta adam, "küçük olsun ne çıkar? Bütün aynaları sakladılar."

Elçantasını açtı Flora, elleri titriyordu.

"Pudralı da olabilir, çekinmeyin, daha da iyi" dedi hasta adam, "ama siz çevirin başınızı, bakmayın n'olur."

Önce tâ yüzünün üstüne tuttu aynayı, sonra ağır ağır, önce sağa, sonra sola döndürdü. sonra yorganın altına soktu aynalı elini. Adamın boynundaki damarların küt küt attığını görüyordu Flora.

"Bu hâle gelmişim demek..." Usulcacık söylenmişti bu sözler, ressam kız döndü hemen: "Ödön amca," dedi, "öylesine ulu, öylesine korkunç bir güzelliğiniz var ki, anlatamam. Böylesine güzel, insanı böylesine allak bullak eden bir güzellik görmedim, inanın bana."

"S u s u n!"

Gümüş bir kol saati, yatağın başucunda, duvardaki bir çiviye asılmıştı. Altıyı çeyrek geçiyordu. Görünmeyen saat makinesi zamanı kemiriyordu, ince, madenî bir sesle işliyordu, nerdeyse yok olacaktı zaman, odanın duvarlarını yalayacak, dışarlara fışkıracak, dağılacaktı.

"Hoşgörün beni" dedi hasta adam, "durumumdan yararlanmaya kalkıştım.. Kendimi iyi duyuyorum diye saçmalıklar yapmamalıyım, gülünç olurum.. ama ne yapayım, ayna korkuttu beni." Karşılık vermedi Flora. Hasta yeniden gözlerini kıza dikti: "Biliyorum" dedi, "hoşgörürsünüz beni, bunu bildiğim için de böyle

davranmamalıyım size karşı! Şimdi bütün perdeleri kaldırın Flora, pencereleri de açın.. 'hoşcakal' demek istiyorum bahçeye."

Açılan pencerelerden ve balkon kapısından içeri doldu batmakta olan güneş. Merakla, ama ağır ağır bahçeden yana çevirdi yüzünü adam. İki ağacın arasından, Gugger dağının eteklerini görebiliyordu yattığı yerden.. daha solda, Gül tepeciğinin sık evlerini.. 'Özgür' dağının uzun yeşil ağaç duvarı ile onu yüklenmiş küçük ama güçlü Hunyad kayaları ile Yohannes dağının dorukları öteki pencereden görünüyordu.

"Bir duvar, ya da bir perdeyle kendimizden bütün bunları ayırabilmek için insanın ne denli güçlü olması gerekiyor? Ya da ne alık! Belki de kaynaşamadığımız için ayırıyoruz kendimizi bunlardan, kim bilir?"

Flora susuyordu hep, karşılık vermekten çekiniyordu; adam kızın orda olduğunu unutmuş gibiydi zaten: başını doğrultmuş, bahçeye öyle bakıyordu.. boynu görünüyordu, incecik.. bu büyük başa hiç uymuyordu bu boyun. Çocukların ekmek içinden yapıp çöpe geçirdikleri başları andırıyordu hastanın incecik boynu üstündeki başı.

"Otuz yılımı bu evde geçirdim" dedi adam. Flora pencerenin önünde duruyordu.. ses çıkarmadı. Adam kendi kendine söylenir gibi: "Otuz yıl" dedi gene. Flora yirmi iki yaşındaydı.

"Susuyorsunuz Flora, neden?"

"Efendim?"

"Çok değil mi?"

"Nedir çok olan?"

"Otuz yıl!"

"Otuz yıl mı?" dedi Flora, gizlice parmağını gözüne götürdü, bir damla yaşı sildi.. "Çok değil" dedi sonra.

"Çok Flora, çok" dedi adam. "Bütün bu süre içinde bir çocuğum bile olmadı, yapamadım."

Kız toparlandı.. geldi yatağın yanındaki koltuğa oturdu gene.

"Siz başka yapıtlar bırakıyorsunuz Ödön amca."

Adam hep öyle boynunu uzatmış, dışarısını seyrediyordu.

"Yakınmıyorum, hayır."

"Yakınmak size göre değil zaten, yakışmazdı da."

"Yakınmıyorum hayır, bilançomu yapıyorum o kadar.. Mezara bir adım kala –yanılmamaya çaba göstererek– kişinin yapmak zorunda olduğu bir hesap bu."

"Yorulacaksınız, uzansanız" dedi kız, ama aldırmadı adam.

"Bakın şu tek katlı tirşe rengi eve, dağın ordaki, gördünüz mü?" dedi, "onun yanında bir ev var, sarı, yüksek damlı, kırmızı kiremitli, tavanarası pencereli.. ormanın yamacındaki üçüncü ev.. önünde küçük bir de yemiş bahçesi var.. duvarları yüksek, çok yüksek.. bahçe evin değildir. Okulu bitirdiğim yıl ya-

pılmıştı o ev.. tam o yıl biz de buraya taşınmıştık, anamla babamla. Görebiliyor musunuz?"

"Evet, görüyorum."

"Otuz yıldır o tirşe rengin yanındaki şu sarı sinirime dokunur" dedi adam, gözünü ayıramıyordu ordan. "Küçük bir doğa parçasıyle ne denli mutlu olabiliyor kişi, bilmiyoruz. Gidip o yeşil evi baştan boyatsaydım, yapsaydım bu işi keşke. Kimizaman kafamdan geçirirdim: gidiyorum kapıyı çalıyorum sözde, çok nazik, çok terbiyeli konuşuyorum evin sahibi ile... anlıyabiliyor musunuz Flora?"

"Anlıyorum."

"Anam da bu oturduğumuz evde öldü. Temmuzdu, bahçede bir sürü karatavuk vardı, şimdiki gibi. Moritz adını takmıştık karatavuklardan birine. Çağırınca bu adla, seke seke gelirdi. 1934 yılında yokoluverdi.. soğuktan donmuştu belki.. bilmiyorum."

"Ben o yıl doğmuşum" dedi kız. Adamın gözü hâlâ dışardaydı, bahçede:

"Kuş ölüsüne çok az rastlanır, değil mi? İz bırakmadan yok oluverirler.. ağırlıkları yoktur, hafiftirler.. hafifcecik.. biz de öyle olsaydık ya... Ne tuhaf, anam da bu odada ölmüştü."

"Güzel miydi?"

"Altı ay sonra da babamı gömdük. Evet, güzeldi.. çok güzel bir kadındı anam, oysa babam? kısacık boyluydu.. 'Bahçe cücesi' derdi arkadaşları ona, ama anam hayrandı babama..

bensc küçümser, tiksinirdim babamdan.. değerini öldükten sonra anladımdı."

"N'olur, yaslanın artık.. bahçeyi görebilirsiniz gene."

"Bir dakka daha.. borçlu olduğum saygıyı göstermek istiyorum ölülere! Anlatacağım çok şey kalmadı zaten. Yakınlarımla hiç ilgilenmedim, dostum da yoktu. Bol keseden harcamazdım duygularımı, Ağırbaşlı, çalışkan bir adama yakışır biçimde yaşamaya önem verirdim. Ve ne yazık ki, bütün yaşamım boyunca hiç durmadan çalıştım!"

Flora kalktı, hastanın üstüne eğildi: "Lütfen" dedi, "lütfen yatın artık, rica ediyorum."

"Şimdi, şimdi Flora. Çalıştım evet. Oturun kızım, üzülmeyin, telaşlanacak birşey yok.. çok iyiyim, güçlüyüm daha. Bakın yavrum: bu kedi yumuşacık sıcaklığı ile burda oturdukça korkmayın! Kötü birşey olacağını sezer sezmez yere atlar, kaçar gider.. hem de arkasına bakmadan! Siz de onun gibi yapmalısınız, siz de kaçmalısınız o zaman. Flora "Peki" dedi. Hasta başını usulca bıraktı yastıklara, önündeki ak duvara dikti gözünü gene. Duvarda seyredecek birşey yoktu. "Çok.. çok.." dedi adam, gözünü ayırmıyordu boş duvardan. "Bütün o gereksiz didinmeler, neye yaradı?" Kedi sarı gözlerini kırpıştırarak ressam kıza bakıyor, bir yandan da keyifli keyifli mır mır yapıyordu.

"Niçin karşılık vermiyorsunuz Flora?"

"Karşılık mı? Neye karşılık vermemi istiyorsunuz?"

"Çok, dedim de..."

"Ben çok bulmuyorum ki."

"Çok Flora, çok! Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi?"

"Otuz yılın çok olduğunu demek istiyorsunuz."

"Evet. Otuz yıl!"

"Hayır" dedi Flora, inatla başını salladı.. "Çok değil otuz yıl.. bütün yıllarımı verirdim size, siz daha otuz yıl yaşasanız."

"Yavaş, yavaş güzelim, başınızı böyle sallarsanız topuzunuz çözülür. Otuz yıl dile kolay kızım! Bahçedeki cevizin altında oturacağım gene, gene karşıki dağa bakacağım.. sahi neydi o dağın adı?"

Kız adamın baktığı yere baktı. "Hürriyet dağı" dedi sonra.

"Gördünüz mü? Ben o dağı eski adıyla anıyorum 'Suab dağı' diyorum. Hürriyet dağını eski adıyla anan bir kuşağın işi ne yeryüzünde? Sözcüklerimden, simgelerimden, kendimden daha uzun ömürlü mü olayım? Ne alışverişim olabilir sizlerle? Suab dağına Hürriyet dağı diyen sizlerle? Hele sizinle Flora? evet sizinle! ne işim var yanınızda? Hayır, az değil otuz yıl, çok, hem de pek çok. Oturmak istemiyorum ceviz ağacının altında, istemiyorum artık."

Hastanın yüzü değişmişti: alnında, şakaklarında büyük ter damlaları parıldıyordu. Kız koltuktan kaydı, yatağın önüne diz çöktü, başını yorgana gömdü. "Oturun, oturun"

dedi adam, "birşeyim yok, iyiyim. Kötü davranıyorum, bağışlayın beni." Kız kalktı, koltuğa oturdu gene.

"Topuzunuz kaydı! Dizlerinize bir örtü alsanız.. sahi üşümüyor musunuz?" Kız, hayır diye başını salladı.

"İyi" dedi adam, "biliyorum güzel bir akşam oluyor gene. Bir yudum şampanya verin şurdan... susadım. Ben içerken bakmayın sakın.. pencerenin önüne gidin.. ellerimi görmenizi istemiyorum da. Bardak masanın üstünde olacak.. doldurun lütfen."

Önemle kaldırdı bardağı, bir yudum aldı, ağzını çalkaladı, sonra tükürdü şişenin yanında duran kaba. Bardağı gene masanın üstüne bıraktı.. yorulmuştu bu işlerden.

"Gelin Flora" dedi, "daha kalabilirsiniz yanımda.. vaktiniz varsa tabiî. Gitmeniz gerektiğinde söylerim size. Ne tuhaf ve ne yazık: bedenimiz hiç de alçakgönüllü değil."

Kız geldi, oturdu gene koltuğa. Adam kesmedi sözünü:

"Bedenimiz saydırmak istiyor kendini, kımıldamak, gerinmek daha var olduğuna inanmak için aklın alamıyacağı işlere kalkışıyor, hem de hiç umulmadık zamanlarda! 'Otur oturduğun yerde' diyorum, 'ben yaptım artık bilançomu, işim tamam' kim dinler? kıpırdıyor, direniyor, varım diyor ve kendi başınabuyruk ölümsüzlüğü istiyor. Ne gülünç bir güvenmişlik!"

"Yaptınız demek bilançonuzu?"

Bu soruyu işitmemiş gibi devam etti adam.

"Bedenin bu güveni gülünç mü gülünç; yıldızları toplıyabileceğimizi–hani bir zamanlar– sandığımız kadar gülünç. Yalan mı? yıldızları istediğimiz çok olmamış mıdır? Bedenim duruma boyun eğip pes edeceği yerde, hayır, yıldızlara uzanacağım diyor.. sönmekte olan yaşamı görmüyor, anlamıyor, ayak uydurmuyor kafama.. giderek toz olması, kıvrılıp kalması gerekirken, yıldızları istiyor!"

Flora ses çıkarmadan önüne bakıyordu: "Evet" dedi hasta adam, "yaptım bilançomu. Dişleri dökülmüş, yaşlanmış biri gibi ölümü beklemem gerekiyor artık. Hani günde sadece bir fincan kahvesini içebilen, yumuşasın diye ekmeğini fincanına batıran biri gibi..."

"Siz dişlisiniz daha.." diye fısıldadı genç kız, gözleri yerdeydi hep.

"Hayır değilim" dedi hasta adam. Bir karatavuğun ötüşü işitildi bahçeden; açık duran balkon kapısının yana çekilmiş tül perdelerinden bir esinti geçti.. "Dişsizim artık" dedi adam; sinirli sinirli konuşuyordu şimdi:

"Hepsi kendini aldatma, hepsi boş.. bedenin bayağı, aşağılık gösterileri bunlar. –Odaya girdiğinizde sesinizi işitmiş, sizi görememiştim ya demin..."

"Sahi görmemiş miydiniz beni?"

Hemen karşılık vermedi adam.. birkaç saniye düşündü sonra:

"Bırakalım şimdi bunları" dedi.. dalgındı, yorgun bir gülümsemeyle:

"Yalanlarıma sizi de katacağım nerdeyse! Ne tuhaf, sizi birden gördüm karşımda: ince, apak.. birkaç adım ötedeydiniz.. kapkara saçlarınızla düşlerde yapıldığı gibi, ellerinizi bana uzatmıştınız sözde.. bütün ışığı çekmiştiniz, üstünüze.. sizin o başdöndürücü güzelliğinizin karşısında tek isteğim neydi biliyor musunuz? Bütün gücümle yaşamak, ölmemek! Yıldızlara uzanmak! Ama hayır.. söyledim ya, ben kapattım bunları artık."

Flora'nın gözleri yerdeydi hep, gene başını kaldırmadan sordu:

"Sahi mi söylüyorsunuz? niçin perdeleri açtırdınız bana öyleyse?"

Adam başını çevirdi, kızın yüzüne baktı, sonra: "Korkunçsun Flora" dedi, başını çevirdi, bahçeye daldı gene. Güneş çimenlerden çekilmiş, ağır ağır çamların dallarına yükseliyordu. Karatavuklar hep bir ağızdan ötüyordu şimdi; yayılan gölgelerle çiçeklerin kokuları da güçlendi. Batan güneşe kadife bir örtü hazırlar gibiydi uzamış bulutlar.

"Batışın son cömertlikleri bunlar" dedi hasta adam, "bilirim, çok iyi bilirim bunları. Doğup ölmek! Çiçek açmak ve solmak! Aldatamaz beni artık bu cömertlikler. Hastalığımın ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi?"

"Evet" dedi Flora.

V., gülümsedi. Yaşlı, yorgun gözlerinde bir tuhaf ışık parıldadı, acımıyan , tuhaf bir ışık: "Hayır" dedi, "bilmiyorsunuz.. tiksinmezseniz kısaca anlatayım hastalığımı size. Genç-

liğimde biraz tıp okumuştum, bilgisiz sayılmam bu konuda.. kanserim."

"N'olur bırakın şimdi" dedi Flora, rengi soluvermişti.

"Beni düşünerek söylüyorsanız, üzülmeyin, birşey olmaz bana. Hesabı kapattım, biliyorsunuz. Bir Novocain yaptılar demin, kendimi yeni doğmuş gibi duyuyorum. Evet kanserim Flora, ameliyat edemiyorlar, açtılar, birşey yapamayınca kapadılar gene."

"Yalvarırım, konuşmayın."

"Korkuyor musunuz? ne var korkacak?"

"Hayır.. korku değil, ama.."

"Odaya girdiğinizde, bunun son karşılaşmamız olduğunu biliyordunuz! Bilmiyor muydunuz yoksa? –Hadi, hadi numara yapmayın şimdi."

"Birşey yaptığım yok."

"Son saatlerimi hafif geçireyim diye morfin yapacaklar; morfin sinir sisteminin merkezine yüklenecek. Ama Novocain lokal etkili, insan kafasını yitirmiyor Novocainle. Novocaini de sırt ağrılarıma karşı veriyorlar, bütün ağrılar diniveriyor bu ilaçla.. Kafam yerinde Flora. Mutluluk, –ya da bizim mutluluk dediğimiz– insanın kendini tanımasıdır."

"Haklısınız."

Gittikçe sesi donuklaşıyordu hastanın, farkında değildi kendi: "Evet" dedi, "kanser hücreleri kan yoluyle bütün vücuta yayılır.. Belkemiğinden başka karın zarına, karaciğere, belki de –dünden beri öksürdüğüme bakılırsa–

ciğerlerime de atak yapmış olacak. Karnımda yumruk kadar bir şiş var, taş gibi sert..."

"N'olur yeter, susun artık.. dayanamıyacağım."

"Bir dakka, bitiyor zaten. Verdiğiniz küçük, pudralı ayna elimde daha, yorganın altında, göreceğimi gösterdi bana: deri kurumuş, buruşmuş, rengi kararmış.. çene sivrilmiş, burun da.. gözler yuvalarından fırlamış, büyümüş; kulakların rengi limon sarısı, boyun kaslarının çıkıntısı da öyle.. Yüz yaşındaki bir adam sanırsın beni. Kaburgaları, leylek bacakları da buna eklersen son günlerini yaşayan birini görürsün bende. Gel de uzan bakalım yıldızlara ha?"

Flora bitik durumdaydı, ne söylesin, ne desin? bilemiyordu. Korkunç bir acı sarmıştı yüreğini.

"Üzülmeyin Flora" dedi hasta, hastalığımla övünmek, kahramanlık taslamak istedim; daha doğrusu: bu da bedenin isteklerindendi, ya da ruhun, kim bilir? Bitirilmesi gerekeni bitirmiştim, ama o saçma akümülatör boşalmamış daha, savaşıyor. Yaşarken de böyleydim: kendimi önemli bulurdum hep, alçakgönüllü olamadım bir türlü."

"Hiç değilse yaşamınıza dil uzatmayın, buna hiç ama hiç hakkınız yok" dedi Flora. "Hayatınız yalnız sizin değildi, bu konuda yalnız siz bir yargıya varamazsınız!"

"Ciddî mi söylüyorsun Flora?" –yaşlı adam gözlerini kapadı.– "gerçekten böyle mi düşü-

nüyorsun?" "Evet" dedi genç kız. İstemeden yumruğunu sıkmıştı. Bu sonsuz kendine güven, bu genç, canlı vücutun diriliği eğlenir gibiydi ölmekte olan adamın başucunda.

"Hayatımı bana karşı savunuyorsunuz öyle mi? Bu savunma kimin adına? İnsanlık adına belki de ha?"

"Evet."

Hemen karşılık vermedi adam, bir süre genç kızın yüzüne baktı, sonra:

"Dış görünüşe göre bir yargıya varmayın Flora" dedi, "gösterişli bir dış görünüşü biliyorsunuz.. ama kim bilir? belki bu dış görünüş– böylesine bir hayranlık uyandırdığına göre– içten daha değerlidir! Daha derinlere eğilmek istemez miydiniz?"

"Hayır" dedi Flora. "Yaptığınız işler ortada; bu işler yeter bizlere."

"İnanca karşı koyacak silâh yoktur!" dedi hasta adam. "İnancın gölgesi olan kendini aldatmayla elele yürür. Bakın Flora bir gözatın çevreme: yaşadığım sürece kimi mutlu kıldım? Bir kadını, ya da bir tek kişiyi mutlu kılabildim mi? Ne gezer! Yaşadığım günü küçümsedim, hep gelecek için yaşıyorum diye aldattım kendimi... bu da sonsuz bir tutkunun gösterisiydi. Gelecek içinmiş! Yâni: Yıldızlar için! Ne alabildim yıldızlardan? Ömürsüz birtakım yapıtlar, değil mi?"

"Çocuklarınız olsaydı, daha mı uzun ömürlü olacaktı?"

Kızın bu sorusu üstünde durmadı hasta.

"Bütün hayatım tıpkı kanser gibi, gelecekle örüldü" dedi "kendimi değil, işlerimi, yaptıkları mı düşündüm hep. Kendimi boşladım, esenliğim umrumda değildi, işim önemliydi. Her dakkam işle doluydu. Cevizin altında oturup çalışırken, kuşların ötüşünü işitir miydim sanıyorsunuz? Yemekten kalkar, yediğimi unuturdum; söylemeseler çamaşır değiştirmezdim. Çok önemli bir işi başarmam gerektiği yalanına inanmıştım.. bugüne değin hep aldattım kendimi."

"Doğru değil bu söylediklerıniz."

Adam işitmiyordu sanki kızın karşı gelişlerini. Gözü karşıki duvardaydı, duvarın boşluğu, düzlüğü rahatlatıyordu onu biraz.

"Geleceğin bu bitip tükenmez araştırması, benim kuşağımın insanlarında çok görülen bir şeydir" dedi alçak sesle. Yaşadığımız günlerde saklı yaşamımızı düzene sokacak olan, kendi halinde bir gelecekle yetinemeyiz ne yazık ki! Daha çoğunu isteriz, hiç değilse yüz yıl yaşıyalım deriz, ya da tüm ölümsüzlüğü! İçgüdülere boşveririz, oysa geleceğin sonsuz isteklerinden bizi o korur. Tek gerçek yaşadığımız gündür, ama inanmayız, boşlarız. İnsanlığa yararlı oluyoruz diye bir de yalan uydurmuşuz! Her dakkamız, bütün davranışlarımız yalan dolan.. kendimizi aldatabildiğimiz için başkalarını da aldatırız. Yalan.. yalan, sonsuz yalanlar içinde yuvarlanıp gideriz..."

Flora orda olduğunu duyurmak istiyordu, yüksek sesle: "susamadınız mı?" dedi, "biraz daha şampanya vereyim mi?"

"Ölçüsü olmayan biriyle sakın dostluk etmeyin Flora" dedi hasta adam . "Böyle biriyle karşılaşırsanız kaçın, bakmayın yüzüne, durmayın yanında, kaçın.. Kudurmuş kurtlar gibidir böyleleri, çevrelerine ve insanlığa gözdağı yağdırırlar."

Karşılık vermedi kız. "Çok mu alçak sesle konuşuyorum? İşitmiyor musunuz beni?"

"İşitiyorum" dedi kız.

"Niçin karşılık vermiyorsunuz öyleyse?"

"Yormak istemiyorum sizi."

"Yorulmuyorum."

Kız oturduğu koltuğu daha yaklaştırdı yatağa: "Gene de bu kadar konuşmasanız, dinlenseniz biraz." dedi.

"Yorgun değilim dedim ya. Ama siz bana neden karşılık vermiyorsunuz?"

"Ödön amca! N'olur dinlenin biraz."

"Yorulsam bile," dedi hasta adam başını salladı; "bu son konuşmamız."

"Güneş battı, hava serinler birden, kapayacağım pencereleri" dedi kız. Kalktı pencerenin önüne gitti, kapattı camları. Hasta ayırmıyordu gözlerini kızdan. Flora ağır ağır döndü, geldi oturdu koltuğa gene.

"Yordum sizi Flora... üzdüm de" dedi hasta adam. Kız karşılık vermedi, belli belirsiz gülümsedi, sonra alçak sesle:

"Hayır, ama korkuttunuz" dedi. Hiç bir işe yaramayan, beceriksiz bir yaratık gibi görüyorum kendimi."

"İsterseniz gidin Flora."

"Hayır, hayır, gitmek istemiyorum."

"Niçin beceriksiz diyorsunuz kendinize?"

"Çünkü birazcık olsun..."

Hasta adam tümcenin sonunu boşuna beklemişti, ".. gönlümü alamadığınız için mi?" dedi. Sesi daha yavaşlamıştı, güçlükle işitebiliyordu Flora.

"Hayır Ödön amca, gönlünüzü almak için değil, ihtiyacınız yok buna, ama birşeyi ispatlamak isterdim size."

"Haksız olduğumu mu?"

"Evet, haksızsınız Ödön amca."

Bütün konuşma süresince ilk kez içini çekti hasta: "Biliyorum" dedi, çok yavaş konuşuyordu. "Elden ne gelir? Güçtür inançları sarsmak, işte onun için de bizim gibiler gelişir ya.. yalanlarımız biz öldükten sonra da sürer, yaşar gider."

"Yalanlarınız değil Ödön amca, gerçekleriniz yaşıyacak siz öldükten sonra da."

Gene içini çekti adam, başını çevirip gece masasının üstündeki şişeye baktı.

"Çok az kalmış dibinde" dedi kız.

"Ziyanı yok."

"Yarım bardak ya çıkar ya çıkmaz, yeter mi?"

"Yeter" dedi adam. "Çevirmeyin başınızı, bakabilirsiniz ben içerken." Bardağı verdikten sonra oturmadı, yatağın yanında ayakta durdu kız. Ödön ağzını çalkaladı gene şampanya ile, göz ucuyla da kıza bakıyordu, direnerek.. ök-

sürdü, geçiremedi gıcığını, bir yudum daha aldı, sonra başını koydu gene yastığa, bütün kanı başına çıkmıştı sanki. Biraz sonra "Elimi tutar mısınız.. lütfen!" dedi. "Isıtın ellerimi, hava serinledi akşam olunca."

Yaşlar doldu kızın gözüne. "Suç bende" dedi, "geç kapadım camları." Kızın ince, genç, ak ellerine dalıp gitmişti hasta adam, kendi kemikli, kuru ellerine ipek gibi sarılmıştı kızın elleri sanki. Biraz sonra:

"Burada, Pasarét'de akşamlar hep serindir" dedi.

"Evet" dedi Flora.

"Yaz ortasında bile."

"Evet" dedi gene kız. "Ağustos'ta, akşamları üşüdüğümü çok iyi anımsıyorum."

"İnsanlardan koptuğumu, yaban biri olduğumu çok geç anladım" dedi adam, kopuk kopuk konuşuyordu, ta içten bir soluk aldı.. dediklerini anlıyabilmek için, hastanın üstüne eğilmesi gerekiyordu kızın.

"Bir kaç yıl önce çocuklar taşa tutar gibi, kar topuna tutmuşlardı beni" dedi.

"Neden?"

"Kopmuştum, yaban biri olmuştum da ondan."

Adamın buz gibi ellerini, sıcacık avuçlarında sıktı Flora: "Tanımadığınız çocuklardı besbelli." dedi.

"Evet. –Karda oynuyorlardı, bağırıp çağırıyorlardı, şurda bizim dağın orda. Karapaltom, kara şapkam, kara gözlüklerimle yolun

tam ortasından yürüyordum; ağır ağır, kendimden emin, değerimle böbürlenerek! Çocuklar bir süre baktılardı bana, sonra sözbirliği etmiş gibi, birden topa tuttulardı beni. On, on beş çocuktu. Zıplıyarak çevremi sardılar; yüzüm, gözüm kar içinde kalmıştı. Kötü, pis.. bilmedikleri bir hayvanı taşlar gibi kartopuna tuttulardı beni... Neden? bir kötülük etmemiştim ki, onlara."

Kızın parmakları adamın eline kenetlenir gibi sarıldı, yüreği acıyla oldu gene: "Unutmamışsınız" dedi. "Unutamıyorum" dedi adam. Flora gene sıktı adamın ellerini, sonra "zavallıcık" diye fısıldadı.

"Ne yapabilirdim? Bağırıp çağırsaydım büsbütün alaya alırlardı beni. Kaçmaya yeltensem, benden daha hızlı koşacakları gün gibi ortadaydı, kendileri de biliyordu bunu, ardıma düşüp yakalarlardı beni. Tek şey vardı yapacak: kımıldamadan durmak. Öyle yaptım.."

"Hiç sesinizi çıkarmadan durdunuz demek?"

"Ne deseydim? Ne diyebilirdim? Söyliyecek birşey bulamıyordum zaten."

Flora ağlamamak için zor tutuyordu kendini.. Eğdikçe eğdi başını, sonra adamın kemik kalmış ellerini okşamaya başladı. Bir süre sonra adam: "Gidin artık" dedi.. "artık gitmelisiniz kızım."

"Hemen mi?"

"Evet hemen, bırakın ellerimi."

"N'olur biraz daha kalayım yanınızda."

"Hayır, gitmelisiniz artık." Öksürmeğe başlamıştı adam.

"Olamaz. olamaz.." diye fısıldadı, dolu dolu gözlerle. "Olamaz, bırakın kalayım yanınızda, düşünmeyin beni."

"Kalırsanız rahatsız olurum Flora.." Sesi büsbütün kısılmıştı, soluğu ıslık gibi çıkıyordu.. "Biraz önce söz vermiştiniz bana, unutmayın."

"Evet, biliyorum, ama..."

"Gitmeniz gerekiyor, hemen... Rahatsız ediyorsunuz artık, anlamıyor musunuz?"

"Evet..."

"Söylediklerimi işitmiyor musunuz Flora?"

"İşitiyorum, işitiyorum..."

"Durun, öyleyse, birşey diyeceğim: Karıma sakın kızılmasın, ne yaparsa yapsın göz yumulsun.. anlaşıldı mı?"

"Evet."

"Sağolun Flora. Sıkı sıkı kapayın şimdi perdeleri ve gidin artık. Unutmayın ha: ölçüsü olmayan biriyle dostluk kurmıyacaksınız."

"Peki Ödön amca."

Adam gözlerini yumdu: "Kapayın perdeleri.. hadi gidin gidin artık" dedi. Kız diz çöktü yatağın önüne, adamın ellerini uzun uzun öptü, yanaklarına dayadı; gözyaşlarını tutmuyordu artık, ağlıyordu. "Sağlıcakla kal sevgilim" diye fısıldadı adam. Flora güçlükle kalktı, perdeleri örttü; birden kapkaranlık oldu oda. Kapıyı yavaşca kapıyarak çıktı odadan.

"Ne derdi bana? Nasıl çağırırdı beni? Bözzi! Not et." dedi Bayan V.; güzel yüzü kızarmıştı ağlamaktan, biraz kolonya sürdü yanaklarına. "Masraf defterine yazın Bözzi, kâğıda yazarsanız bulamayız sonra genc! Peki sizler? Aklınıza gelmiyor mu canım? Ne derdi bana?"

Üç yaşlı kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu, masanın başına oturmuşlar, durmadan ağlıyorlardı. Üç yaşlı kadından başka, köşe penceresinde, elinde tâ burnuna yapıştırdığı kitabı ile o her zamanki gedikli konuk vardı yalnızca. "Düşünün biraz" dedi bayan V. , "ne derdi bana?"

"Minik burunlum, derdi evet evet hep minik burunlum derdi" dedi Matild teyze. Bayan V., küçük kalkık burnuna baktı aynada: ağlamaktan şişmişti güzel burnu. "Başka?" dedi. "Minicik" dedi Roza teyze; "mini-minicik derdi." "Gelmiyor mu başka birşey aklınıza?" "Sevgilim de derdi" dedi Matild teyze. Roza teyze gözlerini sildi: "Evet" dedi, "benim küçük güzel sevgilim de derdi." Berta Teyze de içini çekerek: "Biricik sevgilim derdi." dedi.

"Bu kadar mı hepsi? Yığınla güzel şey söylerdi bana, durmadan hergün yenilerini bulurdu. Ben, bu durumda anımsıyamam şimdi, ama sizler? Sizlerin nasıl gelmiyor aklınıza canım?"

Ak saçlı adam ayağa kalktı, elindeki kitabı bıraktı, başka bir kitap aldı, gene oturdu köşesine.

"Aklıma başka şey gelmiyor." dedi Matild teyze.

"Minik.. minicik derdi." dedi Roza teyze, gözlerini sildi.

Bayan V., telâştan kolonya şişesini devirdi, sonra, kendi kendine söylenir gibi: "Hepsi bu kadar demek? Hiç bir şey kalmıyor ondan.. sevgisi bile!" dedi.

"Toparlan" dedi Matild teyze, "sözcüklerin ne önemi var yavrum?"

"Seni sevdiği gibi kimseleri sevmedi, çok iyi biliyorum bunu," dedi Roza teyze.

Bayan V., Berta Teyzeye baktı, ondan umutluydu. Berta teyzenin başı her vakitkinden daha çabuk sallanıyordu, bütün gücü ile birşeyler anımsamaya çabaladığı kaşlarını çatışından da belliydi. Sonra birden sevinçle haykırdı: "Buldum," sesi ince yapışkandı gene; "buldum.. bu alıkların aklına gelmez elbet, sana 'güvercinim' derdi, 'güvercinim.' "

"Yirmi yıl önce demiştir," diye mırıldandı Matild teyze, ama çok yavaş söylemişti, Bayan V. işitir diye de ödü koptu. Roza teyze işitmişti Matild'in dediğini, ona hak verdi usulca, sonra ikisi birden Sallabaş teyzeye tiksinti ile baktılar.

Ölünün odasından heykelci çıktı, V.'nin elinin kalıbını almıştı. Bayan V.: "Duramazdım daha çok yanınızda, özür dilerim," dedi, kadife gözleri üzüntüyle doluydu. "Elini kaldırdığınızda.. o iyilik etmiş olan elini... duramazdım içerde, kaçtım."

'Sonsuzluğa göçmüş olanı son uykusunda tedirgin etmemek için' başsağlığına gelenler, dışarda ya da bahçede oturuyorlardı. Bayan V., böyle düzenlemişti. Kapı durmadan çalıyor, durmadan yeni birileri geliyordu. Bözzi, gelenleri karşılıyor, oturtuyor, kim olduklarını gelip haber veriyordu hanımına. Bayan V., arada bir gelenlerin yanına gidiyor, kimine yanağını kimine elini uzatıyor.. söylenenleri kimi vakit sessiz, fakat solgun bir yüzle dinliyor, kimi vakit kıralıçalar gibi onurla taşıyor acısını, ama çoğunlukla tutamadığı gözyaşlarını hıçkıra hıçkıra koyuveriyordu. Her saat başı bir sürü telgraf getiriyordu postacı. Matild teyze okuyordu bu telgrafları, sonra gümüş bir kâseye koyuyordu.. Bu kâse –yerine göre– ya cennette ya da cehennemde bir masanın üstünde duracaktı anlaşılan!

"Kaç tane oldu?" dedi bayan V.

"Otuz iki.."

"Olamaz.. daha demin otuz üçtü, lütfen bir daha say."

Matild teyze biraz önceki –Bayan V.'ye takılan adlar meselesinden– kendine gelememiş daha, onun için gözleri dolu dolu, Roza teyzenin önüne itti gümüş kâseyi. Roza teyze içini çekti; Berta teyze, tutamadığı başını sallıya sallıya "Otuz altı," dedi, "çok iyi biliyorum otuz altıydı."

"Telgraf işini sen al üstüne." dedi bayan V., "bir listesini çıkar ki, kime teşekkür etmemiz gerektiğini bilelim."

Ödön V.'nin elinin kalıbı alınmıştı, sıra fotoğrafçıdaydı şimdi. Bayan V., kocasından son bir anı kalsın istiyordu. Tam ilk foto çekilmişti ki, bayan V.'yi dışarı çağırdılar: Millî Halk Cephesi Başkanlığından yaşlı, beli bükülmüş, yorgun bakışlı bir adam gelmişti. Gömülme işini konuşacaktı.

"Yoldaş! Özgürlük!" diye selâmladı bayan V. "Geldiğinize teşekkür ederim, yoruldunuz buraya kadar, ama sizinle konuşacaklarım var, oturun lütfen. Mesele halledildi mi?"

"Hangi mesele, yoldaş?"

"Kerepes Gömütlüğü meselesi!"

Memur hemen karşılık veremedi, sonra sıkılarak: "Ben" dedi, "sizi bu işten vazgeçirmeğe geldim."

Bayan V.'nin yüzü büsbütün soldu, gözleri yuvalarından uğrayacak gibi açıldı, burnu yeşilimtrak bir renk aldı.. sonra sallandı, sallandı.. dibi kazılan çakılı bir kazık gibi olduğu yere devrildi. Kırmızı kadife kanape kollarını açıp tutmasaydı bayan V.'yi, bir yerini incitmek işten bile değildi. Karalar giymiş üç yaşlı kadın, kolonyalar, sirkelerle üşüştüler başına, birkaç dakka içinde ayılttılar dul bayanı, tâ dışarlara taşan, deli deli bağırışlarını dindirdiler, sonra, bir köşeye sığınmış ve böyle nazik durumlarda ne yapacağını hiç bilmeyen eskiden marangoz , şimdi M. H. C. temsilcisini tutup getirdiler kanapenin yanına. Adamcağız güçlükle yenebiliyordu sinirini "Rica ederim anlayış gösterin," dedi, "bana göre

hava hoş, isterseniz Zafer Anıtının önüne gömün bana ne? karşı koymam, ama bağırmayın lütfen , sağır değilim.. lütfen bağırmayın."

Sovyet Macar Birliğinin gönderdiği ve Bayan V.'nin yakın dostu olan bir kadını içeri çağırmıştı Matild teyze bu arada. Uzun boylu, solgun yüzlü bir kadındı; gözlerinde kalın bağa çerçeveli gözlükleri vardı. "Aman yavrucuğum üzülme, yorma kendini," dedi kadın, "bir çaresine bakarız şekerim. Ben Yoldaşla hemen Parti merkezine giderim, bu işi orda Yoldaş bayan Lukacs'la görüşürüz. Yoldaşlar kavrıyacaklardır durumumuzun inceliğini, eminim şekerim, sen üzülme."

"Belediyenin gömme işlerine haber verildi bile, Farkasret gömütlüğüne gömülecek," dedi gene M. H. C'nin memuru.

Gözlüklü kadın çaktırmadan bir yumruk attı adamın boş-böğrüne: "Evet Yoldaş, tabiî" dedi.. "şimdi bakarız bu işe!"

"Beni buraya Merkez Komitesinden Yoldaş Bogati gönderdi, dedi ki.."

"İyi canım, elbet sinirlenmeyin Yoldaş," dedi gözlüklü kadın, "şimdi bu işi düzeltiriz."

"Olmaz artık, olmaz." dedi memur yüzünün terini silerek, "bir saate kadar gelip alacaklar ölüyü."

Dul bayan V., başını onurla kaldırdı: "Vermem" dedi, tutkuyla ve yüksek sesle konuşuyordu gene "Vermem, bir adım attırmam ölüye. Akşam yediden önce bir yere

kımıldatmam kocamı. Dostları burda vedalaşacak onunla. Öğleden sonra gelebiliyorlar ne yapalım?"

"Üzülme şekerim, üzülme, ben düzelteceğim bu işi.. birşeyler yapacağız.. sen üzülme."

"Ama Buda'da oturanlar Pest yönüne gömülemezler.." diye direniyordu M. H. C.'nin memuru, "kararname öyle, değiştiremezsiniz ki..."

"Şurdan şuraya kımıldatamazsınız onu!" Sesinin yettiği kadar bağırıyordu dul bayan; "Bu eve.. benim iznim olmadan kimse giremez!" Sonra birden aklına gelmiş olacak: "Söylevi kim verecek?" dedi.

Memur karşılık vermedi, omuzlarını silkti. "Bilmiyorsunuz demek? Kimin söylevi söyliyeceğini bilmiyorsunuz demek?" Gözlüklü kadına döndü: "Sizinkilerden kim konuşacak? yoksa sen de mi bilmiyorsun?" dedi.

"Daha karar verilmedi şekerim."

Dul bayan V., çenesini göğsüne dayadı, gözlerini yere dikti: "Bakın" dedi, "şimdiden söylüyorum, öyle her önüne geleni konuşturmam, bırakmam gömütün başına! Hep değersiz kişiler söyleve kalkışsalar, bazı çevrelerin hoşuna giderdi elbet. Ödön'ü hiç sevmeyenler.. ya da ondan tiksinenlere söz ettirmem, bilmiş olun. Kimlerin konuşacağını önceden bilmeliyim. Söyleyin bakalım: Parti adına kim konuşacak?"

"Sen üzülme şekerim, hepsi olacak.." diyordu gözlüklü kadın.

"Üçüncü sınıf birini göndereceklerse gömdürmem kocamı, söylemedi demeyin. NNN.. Ne.. ne gün tören?"

Dul bayan V.'nin gücü giderek sönüyordu.

"Cuma günü!"

"C.. cuma mı?"

"Evet.. öbür gün." dediler.

Bayan V.'nin gücü kalmamıştı artık.. karşılık vermedi, bir süre hiç konuşmadı. Biliyordu.. tâ içinden duyuyordu: kocasının ardından o da ölecekti, uzun sürmüyecekti, evet o da ölecekti.. bu duygusuna karşı koymuyordu. Korkunç bir yorgunlukla ezildi, dinlense.. dinlenebilse.. sınırsız, sonsuz bir dinlenme istiyordu artık. Başını kanapedeki yastığa dayadı, sesi titriyerek: "Olamaz" dedi, "olamaz! Cuma günü olamaz, pazar günü gömülmeli."

Macar Sovyet Birliği'nin gönderdiği temsilci kadın şaşkın sordu:

"Niçin cuma değil de pazar günü?"

"Cuma günü herkes çalışıyor da ondan.. iş günü o gün, kimse işini bırakıp gömülme törenine gelemez de ondan! Cuma günü iki yüz kişi daha az gelir. Candan sevdiğin dostuna son ödevini yapama. Neymiş o? İşini bırakıp gömme törenine gidilmezmiş! Siz de buna demokrasi diyorsunuz!"

"Ama şekerim pazar günleri gömülme törenleri yapılmıyor, unuttun mu?" dedi göz-

lüklü kadın. Dul bayan gözlerini kapadı. "Ama Somlai pazar günü gömülmüştü ya?" dedi.

"Pazar günü olamaz," dedi yaşlı memur da.. "Beş bin Forint daha pahalıya çıkar pazar günleri!"

"Dayanamıyacağım artık." diye bağırdı bayan V. "Ödön V.'ye beş bin Forint çok görülüyor öyle mi?"

Emektar Bözzi koşarak girdi: Belediyenin ölü arabası gelmiş; onun haberini verdi.

Pazar değil, cuma günü saat birde yüz yüz elli kişi -ama Kerepes gömütlüğünde– V.'nin tabutunun çevresinde toplanmıştı. Pırıl pırıl bir yaz günüydü... ama soğuk, tatsız bir kışlayı andırıyordu gömütlük. Kerepes gömütlüğü, insan elinin değdiği bir düzen havası içinde kurulmuştu, oysa doğa bütün bu düzenle eğlenir gibi kendi başını alıp yürümüştü: sarmaşıklar, koca koca taş bloklarını sarmış gömütlerin üzerlerinde açan karanfiller, güller bu donmuş taş yığınlarının altındaki ölülere her yıl yeniden doğan güzellikler, sevinçler, özgürlükler yaratıyordu.

Gökle yeri birbirine bağlayan kavakların sıralandığı uzun yolda yürüyordu son ödevlerini yapmaya gelenler. Mermerlerin üzerindeki altın yazılar arada güneşle parıldıyor, göz alıyordu. Gömütlüğün yüksek duvarlarını yalnız yakından geçen tren düdükleri aşabiliyordu.

Birtakım yaşlı kadınlar topluluğu, gömülme törenlerinin bu gedikli alayını, bugünkü

törende hemen bir araya getirmişti: önemli birinin gömüleceği salkısı yayılıvermişti çevreye. Karalar giyinmiş bu yaşlı kadınlar kalabalığı, çelenklerin çokluğu karşısında sevinçle başlarını sallayıp, tanımadıkları biri için duaya başladılar hemen. –Sonu gelmeyen özel arabalarla taksiler, geniş, yeni sulanmış giriş yoluna daldı, hızla yürüyenlerin arkasına takıldı ağırlaştı. Gömütlüğü gezmeğe gelen yabancılar çıkmak üzereyken döndüler kalabalığı görünce, gelenlere katıldılar. Tabut, gömütlükteki kilisenin ortasındaydı; kalabalık kilisenin dışına taşmıştı. Güneş öylesine göz alıyordu ki, içerde, o karanlık kilisede neler olup bittiğini kimse göremiyordu dışardan.. Mumların aydınlattığı bu loş, kapalı yer, pek az aydınlatabiliyordu maskelenmiş gibi duran yüzleri. Çelenklerin ardı arkası gelmiyordu. Bayan V., tabutun ayak ucundaydı ve yüzü kapıya dönüktü. Şapkasından sarkan kara yas tülünü sinirli sinirli şapkasının üstüne attı bir eliyle, mum ışığı birden aydınlattı yüzünü –öteki eliyle tabutun kapağına vurdu, sonra tiz bir sesle: "Tabutun açılmasını istiyorum, hemen şimdi" diye bağırdı.. çın çın öttü kilisenin içi. "Onu ne hâle soktuğunuzu görmek istiyorum." dedi. Belediyenin bu işlere bakan adamı, terden, sıcaktan pancar kesilmiş yüzünü sildi, kadının kulağına eğilip birşeyler fısıldadı. "Hiç ilgilendirmez beni." diye bağırdı gene dul bayan; "soğuk bir yerde saklasaydınız.. böyle işlerden de mi para kazanmak istiyorsunuz? Gördüğüm bütün gömme

törenlerinde tabutların kapakları açıktı, hemen açın, açın tabutun kapağını."

Kadının iki kuşkusundan kurtulmak için, tabutun kapağını açmak zorundaydı memur. Birincisi: tabut boş olabilir; ikincisi de: ölünün giysileri çalınmıştır! Tabutun çevresindekileri biraz geri çekilmeleri için zorladı adam, dul bayana da yandaki basamağa çıkmasını söyledi. Bayan V., basamağa çıkarken –başını eğip açılan tabutun kapağından içeri bakacağım diye– iki büyük mumu devirdi, iyi ki söndü mumlar düşerken, yoksa tabutun tutuşması işten bile değildi. Basamaktan inerken de gene mumlu şamdanlardan birini devirdi, bu mum sönmedi yazık ki, yuvarlana yuvarlana gitti merdiven altındaki bezlerin üstüne düştü; neyse yetiştiler hemen söndürdüler.

"Hiç bozulmamış" dedi bayan V. koluna yaslandığı ablasına. "Hiç bozulmamış.. ama ağzı köpürüyor."

Partinin adamı söyleve başladı. Sesi doğuştan hafif olduğu için ne söylediğini ancak ölünün çevresindekiler işitebildi; dışardakiler işitebilmek için kulak kesildiler önceleri, ama işitemeyince vazgeçtiler, günlük işlere, dedikodulara döndüler. Kalabalığın arkasında, son sıradan da iki üç adım geride yaşlı, ak saçlı bir adam duruyor, burnuna yapıştırdığı bir kitabı okuyordu gene.

Ölen Baydan ayda seksen - doksan Forint alan, yasaklanmış (Genç Katolik Dergisi) başyazarı, alçak sesle şunları anlatıyordu: "Saat

yediye gelmemişti ki, telefon çaldı, baktım bizim bayan: 'Ödön şu ânda kollarımda ruhunu teslim etti' dedi, hemen oraya gitmeliymişim.. Gelgelelim, bu acı haberi alır almaz kendimden geçmişim, öyleye doğru gözümü zor açabildim; tahmin edin artık ne yüzle karşılandığımı..."

"Kollarında mı can vermiş? Haydi canım.." diye fısıldadı işinden atılmış Cinayet Masası memurlarından polis hafiyesinin kızı; o da ayda elli-altmış Forint yardım görür, üstelik pazarları öğle yemeğini de V.'lerden çıkarırdı.. "Haydi canım" dedi, "Matild teyze anlattı, o gece orda kalmış, kimse girmemiş hastanın yanına, kimse göstermemiş o yüreklliliği..."

"EEE? kim girmiş öyleyse?"

"Sabahın altısında emektar Bözzi'yi uyandırıp onu sokmuşlar odaya...."

Az ilerde kontes duruyordu, gözlerini bir sağa bir sola deviriyor, kimler gelmiş görmek istiyordu. Onun da bu aileden aylık bir geliri vardı: yüz yirmi forint; hapiste olan kadın doktorunun karısına o da alçak sesle şunları söylüyordu: "İşittin mi? kocasının ölümünden bir gün önce bütün tanıdık avukatlara telefon etmiş, kendinin bilmediği bir vasiyetname var mı diye sormuş." Dul bayan V.'den ayda iki yüz forint alan doktorun karısı: "Onu bilmiyorum, ama bütün bankaları dolaşmış." dedi.

"Hangi bankaları?"

"Macar Tasarruf Sandığı Birliği'nin bütün şubelerini! Altında taksi, bir bir dolaşmış.. Ödön'un fotoğrafını göstermiş, tanıyıp tanımadıklarını sormuş..." Beri yanda Neo-katolik başyazara, polis hafiyesinin kızı şöyle diyordu: "Ya.. Matild teyze de Bayan V.'de girememiş odaya, Bözzi'yi göndermişler içeri.. tabiî meraktan çatlamışlardır içerde ne oldu diye."

"Hizmetçiyi uyandırmak nerden gelmiş akıllarına?"

"Matild teyze, kedinin kapıyı tırmalamasıyla uyanmış.. bir süre beklemiş, sonra bayan V.'yi uyandırmış..."

"Hastanın sesi çıkmıyor muymuş?"

"Hiç bir şey işitilmiyormuş, soluğu bile. Onun üzerine zili çalmışlar, uyandırmışlar hizmetçiyi.. Ya çekinmişler içeri girmeye, ya da korkmuşlar, kim bilir?"

Tam bu sırada İngiliz-Macar Ticaret Bankası Başkanının şişman dulu göründü, geç kalmıştı, ama ilk sırada bir yer buluverdi kendine. O da ayda yüz - yüz elli forint yardım görürdü V.'lerden. "Şimdi işittim," dedi, ablak yüzünün terlerini siliyordu; "şu damned fool, şu insan kılığındaki inek –Kontinent'dan kovulmazsa bilmiş olun savaş açar İngiliz'ler bize..– işte o yezit...."

"Aman sayın bayan! " dedi hasta ressam, "ne diye bize savaş açsın İngiliz'ler? Akılları baştan gitti diye mi? O cana yakın Millet –benim bildiğim kadarı– kimsenin alıklığına karşı gelmez!"

Şişko dul, zayıf, kısa boylu, hastalıklı ressama bir dirsek vurdu, biraz yana itti adamı: "I am glad to see you," dedi; "hasta bacaklarınıza acısaydınız da sürüklenmeseydiniz buraya kadar? Nasıl olsa V.'lere tablo satamazsınız artık."

"Ben sizin portrenizi yapmak istiyorum!"

"Siz de bir damned fool'sunuz. Benim de bundan sonra meteliğim olur mu? Kim verir? Demek o kadın..."

"Ya... fotoğrafını bütün şubelere göstermiş," diye anlatıyordu Kontes, "parası var mı yok mu? onu öğrenecek.." "Eee.. ne demişler?" "Hiç! ne diyecekler? Kimin parası var söylerler mi ayol? Meslek sırrı! Bunun böyle olduğunu anlatmış, ilk sorduğu Şubedeki müdür, ama kim dinler? atladığı gibi taksiye ver elini öteki Şube..."

"Benim işittiğime göre, Ödön'a drahuma olarak verdiği İngiliz hisse senetlerini aramış bankalarda."

Kiliseden kalın, güzel bir erkek sesi işitiliyordu şimdi, adamın arkası kapıya dönük olacak ki, anlaşılmıyordu söyledikleri. Birkaç foto muhabirinin flaşları yanıp söndü.

"Hizmetçi odaya girdiğinde adamcağız ölmüşmüş.." dedi biri. "Korkunç! Can çekişirken yalnızmış demek?" "Karısı yanında değilmiş ha? vah.. vah.." "Adamcağız daha rahat ölmüştür, üzülmeyin." "Sizden korkulur, Kontes! Ben de melek değilim ama." Polis hafiyesinin kızı gülümsedi: "Anlaşılan gerçekten de

yalnız kalmak istiyormuş," dedi, "çünkü hizmetçi odaya girdiğinde..."

"Ah zavallı bayan.. ayağımdan çorabımı çıkarttırdıydı bana," diye anlatıyordu çevresine Horthy memurunun dulu; "gelmiyecektim ama iyi ki gelmişim, benim çorapları görünce ayağında hak verdim kadıncağıza.. açık renk çorapla tabutun arkasından yürüyemezdi ya..."

"Ha ne diyordum, insan kılığına girmiş o inek, zorlamış Ödön'u biliyor musunuz? Vedâ sözcükleri yazdırmış defterine düşünün! A bloody fool! Neyse, rastlamadım karıya, yoksa elimin tersiyle şöyle bir..."

"Bayan V., kocasının ölümünden iki gün önce tiyatroya gitmek istemiş, sahi mi? "Tabii.. bilet yüzünden deliye çevirdiydi beni." "Parası kalmış mıdır? ne dersin güzelim?" "..sana ayda yüz yirmi forintini vermek için mi soruyorsun?"

"... Dante'nin şiirlerini tutuşturmuş eline, fotoğrafını öyle çektirmiş.." "Ölüm döşeğinde mi?" "Elbet. Ama başaramamışlar.. parmaklarını oynatamamışlar artık."

".... Canım o ayda yalnız elli forint alıyor!" "O da kesilir şimdi besbelli." "... pembe şantung elbisesini boyatmadıydı..."

Foto muhabirleri tabutun ya da söylev çekenlerin fotoğraflarını almaya davrandıkça, bayan V., yüzünü örten yas tülünü kaldırıyor şapkasının üstüne atıyor, ağlamış gözlerini objektife dikiyordu. Bunaltıcı bir sıcak vardı kilisenin içinde, sıcaktan genç bir kız bayıldı,

dışarı çıkardılar hemen. Serince bir esinti vardı dışarda, tozları havalandırıyor, başka gömütlerden çiçek kokuları taşıyordu.

"Siz gömütün başında mı konuşacaksınız Profesör?"

"Evet" dedi yaşlı, saçları ağarmış adam, elindeki kitabı cebine indirdi hemen. "Dostlarımdan biri öldü mü, ne yazık ki, son sözü bana verirler hep, bu yüzden tadını çıkaramam törenin."

"..Ne diyordum, Tasarruf Birliği'nin bütün şubelerini dolaşmış, taa Pesterzsébet'e kadar gitmiş." "İngiliz hisse senetleri için mi?" "Hisse senetleri nasıl olsa Tasarruf Birliği'nde değildir canım! Bankalarda birşey yapamayınca, yalan söylemiş kocasına: birkaç güne kalmaz paranın değerini düşürecekler," demiş, "nerde paramız varsa söyle de çekelim!"

"Kontes, doğayı çok seviyorsunuz, ama kanser de doğal.. onu da seviyor musunuz?» dedi Ressam.

"...Bayan R., her ay mı yardım görüyordu, yoksa?..."

"...Demek adamcağız yalnız ölmek istemiş ha?"

"Öyle anlaşılıyor, hizmetçi odaya girdiğinde kap-karanlıkmış oda, kadının ödü patlamıştır.. baş ucundaki lambayı söndürmüş bay V."

"Lambayı söndürmeğe gücü yetmiş demek?"

"Güçlü adamdı.. Kuştüyü yorganı başına çekmiş –kimse sesini işitmesin diye olacak– yalnız ölmek istediği besbelli işte. Ama yorgan çarşafının bir yeri delik deşikmiş.. parmaklarını ne türlü batırmış olacak ki..."

Kilisedeki tören bitmiş, gömütlüğe yönelmişti kalabalık. Ressam kimseye sezdirmeden geride kaldı, katılmadı ötekilere. Bacakları uyuşmuştu durmaktan, gömütlüğün bahçesinde dolaşarak biraz kendine gelmek istiyordu. Büyük lahitlerin, mermer heykellerin çevresinden çıkıp, bakımsız, yoksul kişilerin gömütlüklerine gelince rahatladı ressam. Mermer lahitlerin yazılarını okurken, acı ekşi bir gülümseme vardı yüzünde, ama şimdi dış dünya ile iç dünya arasında bir bağ kurabildiği için belki, hanidir beklediği gözyaşları doluverdi gözlerine, derin bir soluk aldı oturdu toprağa, demir çubuklu bir gömütün haçına dayadı sırtını.. büyük bir söğüt, güneşi yansıtarak yere sarkıtmıştı dallarını. Gençliğinde, orta yaşlılığın verdiği o umursamazlıktan önce en yakın dostuydu V.'nin.. Şurda otururken bütün o eski anılar birden doldu yüreğine ve kafasına. Yaprak hışırtısından, ilerde bir yerde öten kara tavuğun sesinden başka ses yoktu çevresinde. Küçücük, üç köşe kafasını ileriye uzatmış, ince derili bir kertenkele, yanıbaşındaki gölgesiz bir gömüt taşının üstündeydi; pençelerini sıcak taşa yapıştırmış, kımıldamadan

duruyor, yaşamanın verdiği mutluluk içinde güneşleniyordu. Hava öylesine pırıl pırıldı ki, hayvanın yüreğinin atışını görebiliyordu Ressam. –Yolunu şaşırmış bir esinti, gömütlükteki haçları şöyle bir dolaştı, biraz gül kokusu getirdi titreşen havanın sıcaklığına ve asılmış gibi duran bir sarmaşığı salladı.. iyi bir iş görmenin sevinci içinde aldı başını gitti sonra, yok oldu gölgede dimdik duran haçların arasında.

Bir gömütün ardından, yaşlı bir kadın çıktı güneşe. Yere oturmuş ağlayan ressamı görünce durdu.. bakındı, kızarmış yorgun gözlerini acıyarak kırpıştırdı ve yaklaştı. Yaşamı boyunca ağlayan çok insan görmüştü, gene de birkaç söz etmeden geçemezdi böylelerin yanından: "Üzülmeyin yavrum" dedi, "bakın ben tam kırk yıldır oğlumun gömütüne gelirim.. ee.. ölenle ölünmüyor, Tanrının keyfine kalmış bir iş bu. Neyse bir kızım var, bir de torunum, onunla avunuyorum."

Ressam gözlerini sildi mendiliyle, sonra başını kaldırıp baktı kadına. Yaşlı kadın adamın yüzünü daha iyi görebilsin diye eğildi biraz: "Saygıdeğer eşiniz mi burda gömülü olan?" dedi. Ressam sesini çıkarmadı.. "Çok güzel, iyi bir kadındı besbelli.. yazık Tanrı erken almış." Ressam "hayır" der gibi başını salladı. "Ya.. demek eşiniz değil..öyleyse anneniz?" "Hayır" dedi ressam, "anam öleli çok oldu." "Babanız mı?" "O da çoktan öldü."

Yaşlı kadının merakı giderek artıyordu; ressamın oturduğu gömüte baktı, taştaki yazıları okumaya çabaladı, ama silinmişti yazılar. "Gözlerim iyi görmüyor artık," dedi, «gözlüğümü de evde unutmuşum.. Kızmayın bana n'olur, okuyamıyorum taşın üstündeki yazıları."

"Niçin kızayım kadınım?" dedi ressam, "hem gömütlüğe gelirken gözlüğü ne yapacaksınız?"

Yaşlı kadın biraz daha sokuldu taşa, kaşlarını çatarak okumaya çabaladı gene, ama okuyamadı.

"Ah" dedi, "benim gibi yaşlanmış birini alsa Tanrı daha iyi, sahi söylüyorum, ama siz gençsiniz.. daha çok çocuğunuz olur üzülmeyin." Ressam karşılık vermedi. "Bakın," dedi gene kadın, "Tanrı bir çocuğu alırsa yanına, bir başkasına can verirmiş." Okuyamadığı yazıları kızarmış, nemli gözlerle ille de okumak istiyordu, eğildikçe eğildi taşın üstüne: "Küçük oğlumun ölümünden tam on yıl sonra kızımı doğurmuştum." dedi.

"Olabilir."

"Oğlunuz mu burda gömülü olan?"

"Hayır."

"Anladım, öyleyse..."

"Burda kimin yattığını bilmiyorum," dedi ressam; "boşuna yorulmayın. Ben yabancı bir gömütün başında oturmuş, insanlığın durumuna ağlıyorum.. Deli herifin biriyim ben.. sanatçıyım üstelik de, anladın mı?

Bu kez yaşlı kadın karşılık vermedi, durdu.. omuzlarına aldığı kara atkısına sarıldı, sonra: "Ağlamaya değmez efendim," dedi, "kendi başının çaresine bakar insanlık! Hoşça kalın bayım.. eve gitmeliyim artık."

PORTEKİZLİ KIRAL KIZI

Daha bir saat önce çekilmişti Almanlar Macar ovasındaki B. köyünden. Sıraya dizilmiş büyük evler sessizdi, çıt çıkmıyordu; yaz gününün sıcak ağırlığı çökmüştü üstlerine. Derken birden yeşil boyalı bir kapı açıldı, içerden fırlayan on bir on iki yaşlarında bir oğlan, havada iki takla atarak, kol-bacak bir yanda küt diye düştü sırt üstü yere. Ağır, hayince gıcırdıyarak kapandı yeşil kapı.

Oğlanın düşerken çarptığı küçük akasya kendine gelip doğruldu gene, toz duman da yatışınca, sarışın bir kız çocuk çıktı hendekten, yerde bir kalıp yatan oğlanın yanına geldi çömeldi başucuna: "Kovuldun mu?" dedi. Oğlan karşılık vermedi. "Tamam! kovuldun öyleyse" dedi hırsla, başını salladı. Oğlan sol elinin parmaklarını gözden geçirdi, teker teker, sonra homurdandı: "Gördün demek?"

"Nerdeyse ağacı sökecektin be!" dedi kız. Akasya doğrulmuştu ama, yaprakları titreşiyordu daha. "Niye kovdular? Birşeyler mi arakladın?"

"Kes sesini" diye homurdandı oğlan gene.

Kız bir süre sustu, önüne baktı, sonra birden elini kaldırdı bir tokat indirdi oğlanın suratına ve kurbağa gibi sıçrıyarak yana seğirtti, üç adım sıçradı sıçramadı durdu, döndü, kafasını yana eğip merakla baktı oğlana.. oğlan kımıldamadan yatıyordu daha.

"Yaz deftere! Enayi dümbeleği.. bir daha da karşılık vermeğe kalkarsan alırım ayağımın altına, sulcan gibi ezerim seni." dedi "daha köylülerle adam gibi konuşmasını beceremez, her evden kovulur, bir de utanmadan karşılık vermeğe kalkar! Vız gelmişsin, bi boka yaramazsın zaten."

Oğlan doğruldu oturdu, uzun kara saçlarındaki tozları silkeledi.. birden ağlamaya başladı: "Anamın ağzından daha bozuk senin ağzın.. gönlümü alacağın yerde küfrediyorsun." dedi hıçkıra hıçkıra, gözlerinden akan yaşları elinin tersiyle sildi. "Saçmalama" dedi kız. Güçlükle kalktı oğlan, kalçalarını, belini yokladı iki eliyle; "Bir yerine birşey oldu mu? diye sormadın bile" dedi. Kız kalkarken–oğlanla ayni boydaydılar–tiksinerek baktı oğlana: "Böbürlenme," dedi, "ben bir evin birinci katından atlamıştım da bir şeycikler olmamıştı, bir hafta topalladımdı o kadar.. bizim yaştakilere birşey olmaz, hele bir büyü, o zaman iş değişir."

Bir sarışın baş daha göründü hendekte: "Çıkabilir miyim?" diye sordu. Bu da oğlandı, öteki çocuklardan daha kısa boylu, belki iki yaş kadar da küçüktü. Yüzü gözü kirli değildi

bunun, her gün bir kadın eli değiyordu sanki bu yüze. "Getireyim mi eşyaları?" dedi.

Kız hemen ondan yana döndü, çilli zayıf yüzündeki görmüş geçirmiş kara gözleri yumuşadı, sevgiyle doluverdi. Bir solukta Küçük oğlanın yanında buldu kendini. "Acıktın mı Küçüğüm?" diye sordu.

"Daha acıkmadım." dedi Küçük. Kız eteğinin ucuyla burnunu sildi küçüğün. "Bırak eşyaları öyleyse.. bir kaç eve daha uğrayalım bakalım."

"Ben de gelebilir miyim?"

"Hayır Küçüğüm daha değil. Bu enayi de zırnık hakketmedi bugün." Sonra eğildi, küçüğün kulağına fısıldadı: "İnan bana, yakalasalar umrumda değil artık, şişirilmiş balonlar gibi alık, kendini beğenmiş bu oğlan. Şuraya bak, oturmuş saçlarını tarıyor enayi!"

Geniş toprak yol akasyaların ortasından almış başını uzayıp gidiyor, tâ ilerde daralıyor, yaz çevreninin parıltıları içinde yok oluyordu. İn-Cin top oynuyor yolda.. ne bir araç, ne bir hayvan. Çitlerin ardında eşelenen bir tavuk bile yoktu. Yatışmak bilmeyen kalın toz örtülerini akasyaların üstüne seren esintiler bile tembeldi, cansızdı. Sağır ve boğucu bir sıcak kaplamıştı her yanı. İsteksiz isteksiz öteye beriye zıplıyan serçelerin gölgeleri kanatlarının altındaydı.

"Hans, Küçüğüm," dedi kız biraz sonra, "gidelim daha iyi.. iş yok buralarda.. Peter!" diye kara, uzun saçlı olanına seslendi. Peter

sırtını küçük akasyaya dayamış, öyle oturuyordu. "Haydi yollanıyoruz.. sırtla eşyaları bakalım."

"Benim sırtım acıyor, eşya meşya taşıyamam.." diye homurdandı Peter. Kız hırsla başını çevirdi: "Pis Faşist n'olacak!" dedi.

"Omuzum kopmuş besbelli.. çok acıyor" dedi oğlan.

"Kafan kopsun! Gelmezsen ben gelirim ha.. ayağımın altına alır sulcan gibi ezerim bilmiş ol!" Tozlu sokaklara fışkıran sular gibi pırıl pırıldı sesi.

Üçü de düzüldü yola. Önde küçük Hans: sağ omuzundan sarkan asker torbası tepeleme ekmek dolu, her adımda dizlerine çarpıyordu bu torba; sol omuzunda birbirine kınnapla bağlı kocaman bir çift deri terlik vardı; güneşten korunmak için al bir mendil bağlamıştı başına. Küçük Hans'ın ardından Peter yürüyordu, yalpa vura vura; sırtında çok yamalı yeşil bir sırt çantası vardı, boynunda da ince çelik bir tel: geceleri kedi ya da köpekleri boğardı bu telle.. yırtık gömleğinden dirsekleri, pantalonundan da dizleri görünüyordu. İki oğlanı önüne katmış olan kızda da bir arka çantası vardı, upuzun bir tahta kaşığın sapı çıkmıştı torbadan.. dudaklarının arasında bir gelincik, elinde sağa sola salladığı bir sopa! Konuşmadan yürüyorlardı. Yalnız Küçük Hans–var olduklarını duymak için yaşlılarla küçüklerin yaptığı gibi–anlamsız mırıltılar çıkarıyordu dudaklarının arasından.

Tek katlı evlerin damları üstünden bir protestan kilisesinin kiremitlerini gördüler ilk kavşakta. Yol büyükçe bir alandan geçiyordu. "Hans küçüğüm, sağa sap!" diye seslendi kız arkadan. Saptıkları sokak da boştu. Belki de bir köpeğin koşarken çıkardığı tozlardı sokakta asılı kalmış olan bu tozlar. Kilisenin önünde tek başına bir sumak ağacı, kendi gölgesiyle oyalanıyor; biraz ilerde, çimenlerin orda, paslanmış, delikdeşik bir tank yan gelmiş yatıyordu. Küçük Hans tanka baktı tükürdü; Peter durdu uzun uzun inceledi tankı, ama kaldıracak işe yarar birşey bulamadı.

"Küçüğüm, acıkmadın mı daha?"

"Acıktım" dedi Küçük.

"Kiraz yer misin?"

"Kurtluysa yerim, yoksa istemem," dedi küçük kaşlarını çatarak!

Kız koşarak öne geldi, cebinden bir avuç kiraz çıkarıp küçüğün avcuna sıkıştırdı. Çocuk kuşkuyla bakıyordu kirazlara. "İstemem bunları, kurtlu değil." dedi sonra.

"Kurtsuz olsun, ne çıkar? Hadi ye." dedi kız. Küçük dudaklarını büzdü: "N'apiyim boş kirazı? Peter'e ver." dedi.

Birden karşılarında bir adam gördüler, toz bulutunun içinden çıkıvermişti sanki. Kısa çizmeli, geniş kara pantollu, mavi pazen gömleğinin üstüne kara yelek giymiş biriydi bu.. kısa kesilmiş sarı bıyıkları vardı. Elinde ak benekli al beze sarılmış bir sepet. Adam Pe-

ter'i görünce durdu, bir küfür savurdu. Kız boğuk bir sesle: "Kaç, Hans kaç!" diye seslendi. Küçük Hans arkasına baktı bakmadı, hiç ses çıkarmadan aldı başını fırladı gitti, yok oldu. Peter geç kalmıştı, kaçamadı, yakalandı köylüye, hem de uzun kara saçlarından! Kız yolun öbür yanına sıçramıştı, kaldırıma varınca döndü baktı, sonra bir anda soluğu köylünün yanında aldı: "Bırakın çocuğu" diye bağırdı. Yere serilmişti Peter; köylü, bir yandan ip gibi döndürüyor oğlanın saçlarını bir yandan da söyleniyordu: "Yakaladım seni piç kurusu, yakaladım." Civcivlerini koruyan kuluçka gibi zıplıyordu kız köylünün önünde arkasında.. köylü öteki eliyle kızı tutmaya çabaladı ama ne gezer! Ak benekli al mendile sarılı sepet çoktan tozların içine yuvarlanmıştı.

"Bırakın çocuğu, bırakın diyorum size! Bırakmazsanız avazım çıktığı kadar bağırır, bütün mahalleyi toplarım buraya. Gözü dönmüş kasap n'olacak, bırak çocuğu, bıraksana! Ne istiyorsun yâni? Dün akşam verdiğiniz o berbat, sade suya şehriye çorbasını mı ödesin yavrucak? Tanrıdan bulun cezanızı, başka birşeycikler demem.. sizi de asacaklar, bak görürsünüz..." Durmadan söyleniyor, durmadan bağırıyordu kız. Peter'in çantasına daldırdığı elini çıkardı, kızı yakalamak istedi köylü ama, kız bir sıçradı adamın arkasına geçti, gene başladı bağırmaya: "Hitler suratlı n'olacak! Ayıp, ayıp.. bırak çocuğu be!" bir yandan da elindeki sopayı olanca gücüyle köylünün sırtına

indiriyordu. "Üç yetimle ne alıp veremediğiniz var? utanmıyor musunuz? Biz ekmeğimizi namusumuzla kazanmaya çalışan çocuklarız.. sıskamız çıkmış zaten.. şu senin göbeğine bak! Utan be! Tereyağları indirirsin gövdeye değil mi? Domuz.. Domuz n'olacak.. domuz işte.. domuz!"

Peter'in saçını bırakmadan kızı yakalıyamazdı köylü. Peter de tersine, hiç kımıldamadan, cansızmış gibi yatıyordu. Köylü elini şöyle bir arkaya savurdu, ama ne gezer, kız birden yanında belirdi adamın. Köylünün yüzü pancar gibi olmuştu: "Verin çaldıklarınızı." diye söylendi. "Pis Kapitalist n'olacak!" diye bağırdı kız, arkaya sıçradı. Adamın sarı bıyıklarında koca koca ter taneleri parıldıyordu. Kız iki büklüm eğildi, boynunu ileri uzatarak, insanı çileden çıkaran bir suratla: "Bal kabağı!" diye bağırdı. Sesi tizdi, pırıl pırıldı.. "Bal kabağı... damızlık ayı.. İnek!"

Burnundan soluyordu köylü, ayaklarının dibindeki Peter'e baktı, saçlarından kaldırıp dikti oğlanı. Kız hemen bastı yaygarayı: "Bırak çocuğu.. anandan emdiğin süt helâl olmaz yoksa, bırak, bırak." Köylü homurdandı, sonra Peter'in sırt çantasını yakaladı: "Çıkar, ver çaldıklarını." dedi

Arkalarındaki kiliseden öğle çanları işitildi. Çanın her vuruşunda, damlardan kalkan tozlar güneşin önünde solgun solgun uçuşuyordu– duvağının altındaki gelin gibiydi güneş–. Derken, sokağın öbür ucundan tekerlek

sesleri işitildi: iki cılız öküzün çektiği bir araba ağır ağır yaklaşıyordu. Kız bir göz attı arabaya, sonra vurmaya başladı sopası ile köylünün eline: "Neyi verelim ha? Ne istiyorsunuz bizden? Dolarları mı? Onları yırttık attık, çoktan.. Polise söylersek yatağınızda dolar bulduğumuzu boylarsınız kodesi! Analarını babalarını faşistlerin öldürdüğü bizim gibi yetimleri korur polis amcalar. Daha dün bir komiser amca yanağımı okşadı, bir de sigara verdi bana, ne haber?"

Gene yere sinmiş olan kara saçlı oğlan birden ağlayıp, bağırmaya başladı. Oğlanın ağlaması, kızı çılgına çevirmişti sözde.. fırladı, yakaladı köylünün elini, var gücüyle ısırdı. Göz açıp kapamadan, karşı kaldırıma fırladı Peter, başladı koşmaya. Canı yanmıştı köylünün, ağzına gelen küfrü savurarak düştü kızın ardına ama, ne yapsa boş.. tıkabasa dolu çantasının altında öyle bir koşuyordu ki kız; şişko, üstelik de topal olan köylü ne yapsa yetişemezdi artık.

Kız koşarken, cin gibi, yolun iki yanını gözlüyordu. Yüreği korkudan değil, çok hızlı koşmaktan çarpıyordu böylesine. Sarı saçları da kızla birlikte sevinçle koşuyordu.. Ağzı kurumuştu, gözü pekti, elini çantasına soktu, bir yandan koşuyor bir yandan da kiraz yiyiyordu! Yaklaşmıştı Kentin kapısına, Küçük Hans oradaydı, başındaki al mendil taa uzaktan çarpıyordu göze. "Burdayım Tutyu, burda." diye seslendi küçük oğlan. Hızını kesmeden arkaya baktı kız, görünürlerde yoktu köylü.

"Kapının içine gel Tutyu. Peter'e bir şey oldu mu?"

"Kurtardım onu." dedi kız soluk soluğa.

"Ne yaptın da kurtardın?"

"Isırdım köylüyü!"

Küçük oğlanın gözleri parladı, çilli kızın yüzüne bakıyordu, hayran hayran. "Neresini ısırdın?" dedi ürpererek.

"Gırtlağının tam ortasını" dedi kız.. "Yâni gırtlağını ısırdım işte."

"Çok kanadı mı?" küçük oğlan merak kesilmişti.. "Ne kadar kanadı? On litre kan aktı mı? iyi ama niçin ağzında hiç kan yok?"

"Sildim ağzımı, ama içi kırmızıdır daha, bak." Ağzını açtı: küçük oğlan başını yana eğip baktı, sonra: "Pek kırmızı değil" dedi, hayal kırıklığına uğramıştı.. "Ben bir gün, beni ısıran bir köpeği ısırmıştım da ağzım hep kıl dolmuştu..."

Bir saat sonra Pazar yerinde buldular Peter'i. Pazar yerine panayır kurulmuştu. "Enayi dümbeleği, senin yüzünden az kalsın yakayı ele veriyorduk gene." dedi kız.

"Benim yüzümden mi?"

"Yok benim yüzümden? Herif kimi yakalamıştı saçlarından? Beni mi?"

Peter, hırsından mosmor oldu: "Ben de şimdi seni yakalarsam saçlarından o zaman görürsün gününü!" ayağını yere vurdu: "İstemiyorum yardımını, ben bakarım başımın çaresine, ne diye burnunu sokuyorsun benim işime.. Senin oyuncağın değilim ben."

"Kereste n'olacak!" dedi kız, döndü yürüdü.

Pazarda mal az, insan çoktu. Orta halli kadınlar yanyana oturmuş, hazin kümecikler halinde birtakım ev eşyaları yığmışlardı önlerine. Bu orta halli kadınların arasında, şurda burda, renkli kılıklarıyle köylü kadınlar daha da göze çarpıyordu. Kiraz, tuzsuz peynir, sebze gibi önemsiz mallarla dolu sepetlerinin önünde bekleşiyordu bunlar. Yumurta, domuzyağı, kanatlı hayvan gibi aranılan ve az bulunan önemli mallar kalın bezlerde, sepet altlarında, etek altlarında saklanmıştı. Bir horoz ya da bir giysi karşılığında yirmibeş yumurta verilerek yapılırdı burda satış. Bu sakıncasız değiş-tokuşun seyircileri de vardı. Onlar da sıraya dizilmişti. Sonra ilerde, bir iki gösteri çadırı da kurulmuştu.. bu gösterilere yalnız mal karşılığı değil, parayla da girilebilirdi.

Bizim üç çocuk, büyük bir çadırın önüne gelip durdular. Çadırın önünde tahta dar bir merdiven, bir de bilet satışı yapılan yer vardı. Boydan boya bir yazı kaplamıştı çadırın önünü, kara bez üstüne yazılmış al bir yazı:

"PORTEKİZLİ KIRAL KIZININ KANLI SERÜVENLERİ."

"İşte, buraya girelim," dedi Peter. Küçük Hans sıkı sıkı kızın eline yapıştı.

Portekiz Kıralı basamağa oturmuştu.. Altın tacı, omuzlarına uzanan yeşil saçlarının üstündeydi, kaşları da yeşildi. Kıralın yüzünde

soylu bir solukluk vardı! Kulaklarındaki gümüş zincir küpelerin ucunda iki kan kırmızısı mercan sallanıyordu.. birkaç ben süslüyordu burnunu. Çok bilmiş bir sesle: "İşte Kıral bu!" dedi kız.

"Ne giymiş o öyle?" dedi küçük Hans. Kız, iyice gözden geçirdi kıralın üstündekini, sonra "Bilmiyorum" dedi, "bir Kıral giysisi işte! Ablam da buna benzer birşey giyerdi geceleri erkek konuklar geldiğinde."

Küçük Hans gözünü ayıramıyordu Kıraldan. Çocuklar önde kaldı, arkalarına bir sürü insan birikmişti, herkes meraklıydı, ama kimsenin para verip içeri girmeğe gönlü yoktu; hiç ses çıkarmadan öyle bakıyorlardı.. tozlu yere basan ayakların çıkardığı sesten başka ses yok gibiydi. Taa uzaktan atlı karıncanın muzikası işitiliyordu yalnızca. Birkaç delikanlının gözünde Portekiz Kıralı giderek büyüyor, önem kazanıyor, pahalı taşlar gibi değerleniyordu!

"Niçin buralara gelmiş? Başa mı geçecek?" Küçük oğlanın bu sorusunu Kıral işitmiş olacak: şimşekli bir bakış gönderdi küçük oğlana.. çocuğun ödü koptu, kıza sokuldu.

"Sanmam," dedi kız, "dışarda kırallık yapamaz, Kırallığını çadırın içinde yapacak besbelli.–Çadırın içinde ölüm de yaşam da onun bir sözüne bakar.. kimi beğenmezse uçurur kafasını.."

"Bizi de beğenmezse?"

"Elbet," diye fısıldadı kız, "bizim de kafamızı uçurabilir, içeri girersek ama, burda yapamaz, Polis bırakmaz burda."

"Girelim içeri n'olur" dedi küçük oğlan, yüzü korkudan bembeyaz olmuştu.

"Biletleri sen mi alacaksın?" dedi Peter kıza.

Bu sırada Portekiz kıralının arkasına bir cellât gelip durdu. Kankırmızı giysisinin kapkara düğmeleri vardı.. incecik uzun bacakları, kalçaları, tenine yapışık, konçlu al bir fanila donun içindeydi, kunduraları bile al'dı. Ne tuhaftı bu kunduralar? Uçları, Venedik'teki gondollerin burunları gibi kalkıktı. Al'lı Cellât, üstünde kan lekeleri olan altın topuzlu, eğri kılıcına dayanmıştı iki eliyle. Pırıl pırıl yanıyordu kılıç güneşte; merakla durmuş bakanlara bilmedikleri bir âlemin güzel, ama korkunç gizlerini anlatmak ister gibiydi bu kılıç. cellâdın solgun aşağılık yüzünde bile bir ilâhilik buluyordu çevredekiler. Gördüğü iş gereğince uzun kara sakalı vardı, ne yazık ki şurasına burasına güveler düşmüştü bu sakalın. "Aman ne korkunç herif" dedi bir kadın. Peter ürperdi, iç çekti, sonra önündeki parmaklığa yapıştı. Arkaya birikmiş olanların boyunları kopacak görsünler diye. "Elindeki ne?" dedi küçük Hans. "Kılıç" dedi kız, "kafaları onunla kesiyor işte..."

"Kıral ona bir otomatik tabanca versin," dedi Peter, "daha çabuk bitirir işi." Kız omuz silkti: "Pahalı, belki parası yoktur kıralın.. hem kılıç daha etkili."

"Haklısın," dedi Peter, heyecandan dudaklarını yiyordu.. "Ama benim param olursa bir otomatik tabanca alacağım.. yarım saatte bütün bir köyün hakkından gelirim!"

Derken, başında silindir şapka, gömleğin kolları dirseklere kadar sıvalı, boynuna, kenarı al bir trampet asmış bir adam çıktı çadırın önüne ve başdöndürücü bir hızla vurmaya başladı trampete.. herkes ondan yana döndü hemen. İlerde gölgelik yerdekiler bile bu yana baktılar. Çadırın önünde bir Rus eri belirdi, kasketini arkaya itti, iyice gözden geçirmeğe başladı oyuncuları.

"Buyursunlar baylar, bayanlar buyursunlar.. fırsat bu fırsat kaçırmayın girin, gelin, görün!" Çağırıyı yapanın dili çalıyordu biraz, yabancıydı besbelli.. Kıral ve Cellât kadar etki yarattı bu çağırış. Biraz öncesine değin kadın sabahlığını andıran Kıralın mantosu birden değişti, sanki parıldamaya başladı bu çağırışla. "Girin baylar bayanlar, girin.." diye sesleniyordu silindir şapkanın altındaki adam.. "Buyurun baylar bayanlar içeri buyurun, güzel Portekizli kıral kızının kanlı serüvenlerini görün... Gösterimiz tarihe dayanıyor, yalan yok bizde, onaltıncı yüzyılda olup bitenleri göreceksiniz içerde... girin, başlamak üzere oyunumuz.. Gerçek sanat yalnız bizde vardır, kaçırmayın bu fırsatı.. oyunumuz belgelere dayanıyor, olayları olduğu gibi yansıtıyoruz, yalanımız yok.. gelin, düşünmeyin.. hadi girin... Portekiz kıralının kızını oynayan kızımız, tarih-

teki kıralın kızından çok daha güzel, o zamanki fotoğraflara bakarsanız bunu siz de anlıyacaksınız! Kıral rolünde Don Basilio.. dünyanın bu en ünlü sanatçısı, on para almadan, öyle bedavadan oynuyor bizim sahnede.. baylar bayanlar! Şu gördüğünüz cellât, oyuncu değildir, gerçekten de cellâttır, Londra'dan getirdik, oradan ayarttık bu cellâdı.. İngiliz Sarayında beşyüzüncü adamın kellesini uçurttuktan sonra bizimle yaptı anlaşmasını. Öylesine bağlı kaldık ki tarihe, gerçeği bile gölgede bıraktık kimizaman.. işte gerçek sanat da budur.. düşünmeyin girin baylar bayanlar, girin görün, kendiniz karar verin... Bugün para da alıyoruz, her gün olmaz böyle şey, yararlanın bundan! Ama Portekiz Kıralının güzel kızı bir yumurtayı da severek kabul eder bilet parası yerine.. Girin baylar bayanlar, kaçırmayın fırsatı."

Sözü biter bitmez gene başdöndürücü bir hızla vurmaya başladı trampetine.. çadırın önüne başka bir adam çıktı, o da silindir şapkalıydı.. bu adam da kocaman bakır bir boruyu öttürmeğe başladı: öyle bir öttürüş öttürdü ki, yaşlı bir kadının burnundan kan boşanıverdi ve tozların içinde debeleşen serçeler kaçışıp uçtu.

Çekinerek bilet yerine yollandı birkaç kişi.

"Alacak mısın biletleri?" sesi titriyordu Peter'in.

Küçük Hans'ın yüzü kireç gibiydi,durmadan kızın elini sıkıyordu.

"Kaçaymış biletler?" "Beş milyon." dedi Peter, üç çocuktan bir onun okuması yazması vardı. Bir an sustular, sonra Küçük Hans: "Hiç de pahalı değil," dedi, "Haydi Tutyu kıy paraya, bak bugün epey iş gördük, yalan mı?"

Bilet yeri giderek kalabalıklaşmıştı.. Delikanlının biri büyük büyük paralar sayıyordu gişenin önünde, yüzü çok ciddiydi–köpeklerin yüzü, işerken bu kadar ciddidir işte–delikanlının arkasında üç köylü kızı vardı: etekler kolalı, güzel mi güzel.. ama utanan bir durumları vardı kızların.. içlerinden biri gözlerini yere indirdi oğlan paraları sayarken. Kimi bir yumurta ya da biraz tütün veriyordu para yerine; yaşlı bir kadın, torunuyla kendisi için bir kilo francalayı fedâ etti sanat uğruna. Kalın sesli biri: "Peki Kıralın kızı nerde? o neden çıkmıyor?" diye sordu. Trampetçi arkaya göz kırptı: "Prenses boşuna göstermez tatlı yüzünü!" dedi. Kıral kahredici bir gülüşle güldü. Tâ uzaktan, toz bulutlarının oralardan parça parça çigan müziği çarpıyordu kulağa.

Üç çocuk, birbirlerine yapışık gibi, bilet yerinin önüne geldiler, sözü kız aldı: "Lütfen bizi parasız bırakın içeri." dedi. Biletleri veren şişman, boyalı sarı saçlı kadın: "Olmaz." dedi. "N'olur efendim, lütfen.." dedi kız, sesi türkü çağırır gibiydi: "Yetimiz.. bizi her yere sokarlar, her yere.. para istemezler bizden." "Olmaz" dedi şişman kadın. Kız ayaklarının ucuna kalktı: "Kıral da bedava oynuyormuş

ya," dedi, "bizi de bedavadan sokun içeri n'olur sanki?" "Olmaz." dedi saçları boyalı kadın. Çocukların hemen arkasında alal yanaklı, kara başörtülü bir köylü kadın duruyordu sırada, çilli yüzü tertemiz yıkanmış bir oğlan çocuğu vardı kucağında.. kadın dayanamadı, bilet veren kadına bir akıl öğretti: "Birini olsun bırakın içeri canım," dedi, "o gördüklerini anlatır sonra ötekilere." Gişedeki kadın ses çıkarmadı ama, olmaz der gibi başını salladı. Trampetçi çağırı söylevine başlamıştı gene. Peter sinir içindeydi, iki eliyle gişenin küçük penceresini tuttu, olanca gücüyle sallamaya başladı: "Bırakın beni, gireyim n'olur." diye bağırdı nemli gözlerle.

Bilet almak için sıra bekleyenler homurdanmaya başlamıştı artık.. Kız baktı ki, olacak gibi değil, göğsünden büyük, eski bir cüzdan çıkardı, önemle katlanmış paraları sürdü pencerenin önüne. "Yeter mi bu kadar?" dedi. Gişedeki kadının gözleri açıldı: "Bakayım daha ne kadar var elinde?" dedi. "Daha beş dolarım var, başka param da yok." dedi kız. Saçları sarı boyalı kadın uzattı elini: "ver onları da!" dedi. Bir an duraksadı kız, sonra uzattı beş doları da: "Ama hepimiz gireceğiz, değil mi?" dedi.

İçerisi karanlıktı; yalnız çadırın dilim aralarından bıçak sırtı gibi güneş giriyor, bir iskemlenin ya da bıyıklı, solgun bir adamın yüzünü aydınlatıyordu. Pek ayrılmak istemiyor gibiydi nesneler bu törensel, talaş kokusu sin-

miş alaca karanlıktan; insanların hoyratlıklarından bıkmışlardı, yalnızlıklarıyle kalsın istiyorlardı. Perde bile birden açılamadı.. dura dura açılabildi.

Portekiz Kıralı, sahnenin solundaki tahtına kurulmuş, şişman bacaklı ayaklarını pırıltılı bir yastığın üstüne uzatmıştı. Tepeden tırnağa karalar içinde, başında miğferi, belinde şakırdıyan kılıcı ile bir soylu kişi göründü sahnenin öte yanından. Sahnenin ta dibinde, ardına dek açık bir kapıdan sarayın bahçesi görünüyordu. Bahçenin ortasında, ta dipte parıldayan denize değin uzanan bir sıra hurma ağacı, en azından yüz hurma ağacı vardı bu yolda.. ufala ufala, ama hepsi de çok belirli bir biçimde, birbirinin yanına sıralanmıştı. Denize giden yol öylesine uzundu ki, atla bile gidilse yarım saat tutardı besbelli! "Vay canına." dedi bir erkek seyirci.. Hurma ağaçlarının altında bir kız dolaşıyor, ağır ağır saraya doğru geliyordu. Parmak gibi, küçücük görünüyordu önceleri kız, yüzünü seçmek güç değildi ama: küçücük burnu, ağzı, gözleri, saçları çok belirliydi. Başında yeşil bir taç vardı, yüksük kadar küçücük bir taçtı bu. Göz göre göre büyümeğe başladı, yaklaştıkca büyüdü, büyüdü, derken gülümsiyerek kapıdan girdi. "İşte bu Kıralın kızı" diye fısıldadı Tutyu. "Kanlı değil ama?" dedi küçük Hans. Kız başını salladı: "Sonra olacak." dedi.

Seyircilerden çıt çıkmıyordu. Bilmedikleri, tanımadıkları bir denizin özlemi içindey-

di hepsi. Diptcki denizin üstünde yelkenliler vardı ve yelkenleri küçücük mendillerin uçları gibi sallanıyordu Güvertede, mini minnacık kibrit çöpündenmiş gibi duran direklerin altına ufacık denizciler yatmış güneşleniyordu. Kıralın kızı babasının tahtının önüne gelmişti artık; öylesine güzeldi ki, yüreği sıkıştı bizim kızın.

"Bunlar nece konuşuyor? Amerikanca mı?" dedi Peter. Tutyu karşılık vermedi, omuzlarını silkti. Küçük Hans öne eğilmiş, bütün bedeniyle seyrediyordu oyunu. Peter gene: "Nece konuşuyorlar be?" dedi. "Sus," dedi Küçük Hans fısıltılı bir sesle, kendinden geçmişti, "Portekizce konuşuyorlar işte anlamıyor musun?"

"Niçin Macarca konuşmuyorlar?"

"O zaman güzel olmazdı da ondan." dedi kız soluk soluğa.

Kıralla o soylu kişi, altın bir tabaktan yemek yiyor, prenses üstüne konuşuyorlardı besbelli. Prenses, buğday rengi güzel giysiler içinde tir tir titriyordu.

"A..a.. şunlara bakın, beyaz domuz sucuğu yiyorlar" dedi çocukların arkasında oturan biri. Gerçekten de, Kıral uzun bir domuz sucuğunu kalın parmaklarıyle tutup ağzına soktu. Bu tanıdık sucuk, herkesin rahat bir soluk almasını sağladı!

"Değil," dedi küçük Hans, "beyaz domuz sucuğu değil yedikleri."

"Ya ne?"

"Muz yiyorlar, muz!"

Kızın hoşuna gitmişti Hans'ın bu buluşu: "Doğru," dedi, "muz yiyorlar.. altın tabakta zaten ya muz yenir ya da kuş!"

"Ne kuşu?"

"Nebileyim, çaylak, kartal filan gibi kuşlar canım."

Karalar giymiş şövalye, Kıraldan kızını istedi. Ama prenses kızdı, ayağını yere vurdu– altın terlikleri vardı ayağında– hırsla yana döndü sonra. Şövalye kılıcına vurdu, yumruğunu salladı, gözünü korkuttu Kıralın, sonra küfür etti, bastı gitti. Kıralın kızı toz pembe bir mendille burnunu sildi. Perde kapandı.

Salon karanlıktı gene. Seyirciler tedirgindi, oturdukları yerde durmadan kımıldıyorlardı, ama kimsenin canı konuşmak istemiyordu. İki üç genç çift aralarında fısıldaşıyordu o kadar Orta yaşlı köylüler gözlerini kapalı perdeye dikmiş, bön bön bakıyorlardı.

Tutyu yanındaki oğlanları unutmuş gibiydi, kaşlarını çatmış, gözlerini yere dikmişti. bir düşü izliyordu sanki.. Bu düş başka bir yerde gerçekleşemez miydi? Ne yapıp yapıp bu düşü kendi yaşamına karıştırmak için biryol arıyordu bizim kız. Yüzü gerilmişti, büyük kara gözleri, zevkten pırıl pırıl parlıyordu. Oyuncular ne demek istediklerini davranışlarıyle çok güzel anlatabilmişlerdi, söz gereksinmiyordu nasıl olsa.. kızın yüreği küt küt atıyordu heyecandan, sırtındaki tüyler diken diken olmuş, küçücük karnıyle bacakları ter içinde kalmıştı. Perde

yeniden açılıp da Küçük Hans sevinçten yüksek sesle iç çekince, kendine geldi kız.

İkinci perde de güneşli bir havada başladı.. Kıral tahtındaydı gene, ama uyuyordu bu kez.. hem de Macarca uyuyordu, yâni herkesin anlıyacağı bir dilden horluyordu. Kıralın kızı gene hurma ağaçlarının altında dolaşıyordu. "Ne güzel bir koku var, ağaçlardan mı ne?" dedi küçük Hans. "Hadi be," dedi Peter, "bu koku denizden geliyor, denizden."

"Ne biliyorsun?" dedi küçük.

"Ben bir kez vapura binmiştim de.." Küçük Hans inanmadı Peter'e, kızdı da.. kızın kolunu dürttü: "Atıyor gene," dedi, "vapura yalnız yahudiler biner değil mi Tutyu?"

"Bak, bak" dedi kız.

Tâ ağaçların bittiği yerden, küçücük kara bir gölge düşmüştü yolun üstüne, prenses farkında değildi, ama kara şövalye, ayaklarının ucuna basarak bir hurma ağacının arkasından çıkıverdi. Tamam: kaçıracaktı Kıralın kızını.. uzaktaydı daha, parmak gibi görünüyordu, küçücük, kara bir sineği andırıyordu daha ama yaklaşıyordu. "Dikkat, geliyor hem de ne hızlı geliyor" diye fısıldadı küçük Hans. Kız, Hans'ın elini tuttu: "Prenses farkında değil, ah yazık!" dedi. Peter ayağa fırladı:

"Oh olsun, farkına varmasın." dedi.

"Neden?" dedi kız.

"Kaçırsın prensesi" dedi uzun kara saçlı oğlan soluk soluğa.. "Kaçırsın prensesi.. oh işte, kaçıracak da."

Tutyu elini karnına bastırdı.. küçük Hans da ayağa kalkmıştı: "vaktinde girerse saraya, babası kurtarır prensesi" dedi.

"Giremiyecek ama," dedi Peter, "oh işte, giremiyecek, giremiyecek! Geliyor kara şövalye, geldi bile.. baksana ne hızlı geliyor!"

Küçük Hans pek üzgündü: "Yazık," dedi, "bir türlü görmüyor şövalyeyi, yazık." Kız tutamadı kendini "ay" diye bağırdı, sonra eliyle ağzını kapadı, utanmıştı, ama o da ayağa fırlamıştı.

"Oh!" dedi Peter, "yakala yakala.. saçlarından yakala, saçlarından sürükle, ağzını da tıka.." dişlerinin arasından söyleniyordu Peter, durmadan söyleniyordu. Bütün salonda çıt yoktu oysa, kimse soluk almıyordu sanki. Birden küçük Hans bütün gücüyle bağırdı: "Bay Kıral, bay Kıral, lütfen uyanın." Kız telâşlandı, küçüğü kolundan çekip oturttu yanına.. "Sakın ha, sakın bağırma", diye fısıldadı kulağına. "Hans, sen beni kurtarır mıydın? yâni biri beni kaçırmak istese, sen beni kurtarırdın, değil mi?" diye sordu.

Birden, öteki yelkenlilerin yanında büyükçe bir gemi göründü.. bunun yelkenleri al, topları da parıl parıl yanıyordu güneşte, Esintiyle yaklaştı, yaklaştıkça büyüdü, genişledi, derken ölüm kafalı korsan flaması bütün mavi göğü kaplayıverdi! Gemi yanaşır yanaşmaz, karınca boyunda biri sıçradı karaya. "Bu da kim?" dedi küçük Hans. Kız omuzlarını silkti.. Macar ovasında korsanlara rastlanmadığı için, kimse

ne diyeceğini bilemiyordu daha. "Belki Horthy'-dir", dedi küçük Hans, "o da her yere gemisiyle giderdi ya.." Gelen korsanın saçları ve bıyıkları sarıydı.. tam Kıralın kızının boyundaydı.

Kılıcını öyle bir çekiş çekti ki, seyircilerin kulakları çın çın öttü. İlk hurma ağacının önünde, sarayın hemen orda başladı duello! Bu arada Prensesin kiraz dudakları kara bir bezle bağlanmıştı.. Kıral hiç birşeyin farkında olmadan horul horul uyuyordu.. odun keser gibi horlamasına dışardaki kılıçların sesi karışıyordu. "Dayan kara şövalye, dayan" diye seslendi Peter.

Vuruşanlardan biri atılıyor, öteki kaçıyor, öteki atlıyor beriki kaçıyordu. Çocukların gözleri büyümüş, yüzleri kâğıt gibi olmuştu. Kız durmadan birşeyler mırıldanıyordu; kendi kendine dua ediyordu: "İsacığım" diyordu, "kurtar.. beni kurtar.. İsacığım del kara şövalyenin karnını del.." Kara şövalye kazanırsa işi tamamdı kızcağızın: Küçük Hans değirmen çıkrığı gibi durmadan sesler çıkarıyor, Peter, yumruklarını sıkmış, önünde oturan yaşlı bir köylü kadının sırtında trampet çalıyordu.. "Vur kara şövalye, vur öldür onu!" Peter'in ağzı köpürecekti nerdeyse. Kız ağlamaya başladı.. "Sen ne kötü çocuksun" dedi Peter'e.. bakamazdı artık perdeye, gözlerini kapadı. Ama biraz sonra açtı gözlerini: Cellât kara şövalyeyi yakalamış, zincire vurmuş, herkesin önünde kafasını koparıyordu. Kara şövalye, boynu kopmadan elini kaldırmış, zincirlerini şakırdatarak şeytanca gülmüş, gene parmağını sallıyarak gö-

zünü korkutmuştu herkesin. "Şak" dedi küçük Hans.. "Şak, kesti kafasını tavuk keser gibi. Niçin kapıyorsun gözlerini Tutyu?" Kız tek gözünü açmış sahneye bakıyordu artık. İyi yürekli Kıral tahtından seyrediyordu cellâdın yaptığını, bir yandan da taşlarla süslü som altın kupasından gazoz içiyordu. Batan güneş her yanı kan rengine boyamıştı.

"Bak, cellât nasıl sallıyor şövalyenin kafasını. Şak.. attı sepete." dedi küçük Hans.

"Kara şövalye yaşamıyor mu artık?" dedi kız, gözleri kapalı.

"Hayır," dedi küçük oğlan, masanın arkasına düştü, öldü.. yalnız ayaklarını gördük."

Kız rahatlamış gibi iç çekti, sıkı sıkı tuttuğu koltuğun yanlarını bıraktı.. Peter iki büklüm oturuyordu yerinde, gözlerinin feri kaçmış gibiydi. Kız tiksindi Peter'den.. küçük Hans'a döndü: çocuğun solgun yüzü kızarmıştı, gözlerinde yaşlar vardı, burnun altı da terlemişti.. kız mendilini çıkardı, küçüğün burnunu sildi, sonra öptü çocuğu.. Birden güvenle doldu yüreği.

Sarayın taht odasında son sahne oynanıyordu artık: İyi yürekli Kıral, korsanın bütün suçunu bağışladı, elinden tutup kızının yanına götürdü, ikisinin ellerini birleştirdi. Kıralın kızı utangaç utangaç gülümsedi. Akşam esintisi çıkmış, hurma ağaçları esintide sallanıyor, yollara hurmalar dökülüyordu. "Ne oldu, ne yapıyor bu?" Kız sormuştu bunu. İki oğlan da anlamadan bakıyordu.. Korsan bir adım geri çekilmiş, kıral kızının önünde yerlere kadar

eğildikten sonra, doğrulup başını iki yana sallamıştı. "Niye sallıyor başını?" diye sordu Hans. "İşaret parmağını da sallıyor, neden?"

Peter şaşırmıştı: "İstemiyor kızı.. niye istemiyor ama?" dedi.

"Hastadır belki," dedi, küçük "durmadan göğsünü tutuyordu ya." Üçü de ayağa fırlamıştı gene. "Hep de denizi gösteriyor" dedi kız.

"Gemisini gösteriyor" dedi küçük.

"Hayır," dedi Peter, "gemisini değil, uzak denizleri gösteriyor.. bak kolunu nasıl açıyor.. şöyle bir de döndürüyor, gördünüz mü"?

"Şimdi de güneşi gösterdi" dedi küçük Hans.

Kızın her yanı karıncalanıyordu. "İstemiyor Kıralın kızını " diye kekeledi, Tutyu'nun gözleri yaşlarla dolmuştu bunu söylerken.. Niçin istemiyor ama, niçin?"

"Denizi istiyor da ondan," dedi, küçük Hans.. bütün gün sabahtan akşama evde oturmak istemiyor.. beğenmedi sarayı!"

"Onun için mi durmadan göğsüne vuruyordu? dedi kız.

"Bu ne demek,?" dedi Peter, anlamamıştı; "Bu ne sanki? İki kolunu açıp niye gökyüzüne bakıyor şimdi?"

"Uçacak belki, bak görürsünüz uçacak;" dedi küçük Hans.

"Nereye?" dedi Peter.

"Taa uzaklara, Zencilerin Ülkesi'ne." dedi küçük oğlan.

Kız yorulmuştu, oturdu.. İnanmıyordu güzel, yakışıklı korsanın uçacağına. Peter içerlemişti. yumruklarını sıktı "Ne oldu sanki?" dedi, "ne diye öldürdüler sanki kara şövalyeyi? ellerine ne geçti onu öldürmekle Fiyaskoydu işte, fiyasko!"

Sahnedeki sarışın korsan son bir kez elini yüreğine bastırdı, sonra şapkasını sallıyarak onurlu onurlu bastı gitti! Nereye mi? Uzak bir ülkeye besbelli, Özgürlük Ülkesi'ne! Kıralın kızı durmadan küçücük pembe mendilini salladı.. zincire vurulmuş bir kelebek gibi pır pır etti mendil. Bir saniye sonra yok oldu sarışın, yakışıklı delikanlı. Perde kapandı, oyun bitti.

"İyi be," dedi kalın bir erkek sesi, "oğlan harcını verdi Kıralın!"

Ayaklarını sürüye sürüye boşalttılar salonu, ter içindeydi seyirciler. Ama giderek söndü heyecanları, çiğ bir ışıkla toz karşıladı onları açılan çadır kapısında. Kadınlar gözlerini kırpıştırdı, erkekler öksürdü. En sona kalmıştı üç çocuk. Uzun uzun sırt çantalarını yerleştirdiler, ne yapacaklarını bilmeden yeşil kadife perdeye baktılar bir süre.. biraz da çadırın önünde durdular: tozlu büyük alanın anlamı kalmamıştı, güneş çok sıcak, hava çok soluk, akasya ağaçları düzensiz dikilmiş, karma karışıtı.. ana dilleri sönük, eskimiş geldi. Hiç konuşmadan, yanyana düzüldüler yola. "Nereye gidiyoruz?" dedi Peter.

"Hele bir çıkalım kentten" dedi kız.

"Tamam," dedi Hans, "yolu biliyor musun Tutyu?"

"Dosdoğru gidersin, olur biter" dedi kız.

Yol doğru istasyona gidiyordu. Sabahtan beri güneşi yemiş olan beton, çocukların tabanlarını yakıyordu. "Terlikleri giy" dedi kız Küçük Hans'a.

"Tutyu, sen daha önce gitmiş miydin tiyatroya?"

"Hayır küçüğüm, ilk bugün gittim."

"Ben çok gittim" dedi Peter.

"Nerde gittin? " diye sordu Hans.

"Peşte'de, orda hergün giderdim tiyatroya!"

Küçük Hans kıza baktı, göz kırptı, anlaştılar, karşılık vermediler uzun kara saçlı oğlana, ama sonu belli olmuştu Peter'in!

"Kara şövalye ölmedi ki," dedi Peter az sonra, "sarışın denizci, Kıralın kızıyle konuşurken iki kez ayaklarını oynattı, gördüm. Ne yâni inanmıyor musun bana?" Kesin bir: "Hayır" çıktı küçük Hans'ın ağzından. Peter pis pis güldü: "Enayi" dedi, "ölseydi öteki oyunu nasıl oynarlardı? Başkası mı çıkacaktı yerine? Yalan mı Tutyu?"

Hiç konuşmadan yürüdüler.. yarım saat kadar sonra, çarpılmış, yan yatmış bir haç gördüler yol kavşağında. Haçın ardında paslanmış bir alman tankı vardı. Kız tankın önüne geldi durdu.

"Konuşmuyor musunuz benimle?" diye sordu Peter.

"Hayır" dedi kız.

"Neden?" dedi uzun saçlı.

Kızın birden gözleri kısıldı, alnı kırıştı. "Ayrılıyoruz burda." dedi.

"Kim kimden ayrılıyor?" dedi Peter.

"Biz senden."

"Ne demek anlıyamadım."

"İstemiyoruz seni artık." dedi kız.

Peter başını önüne eğdi, uzun kara saçları bir gözünü örtmüştü, inanmıyordu kızın sözlerine. "Niye istemiyorsunuz beni, neden?"

Kız istifini bozmadan elindeki değneği bir iki salladı, sonra: "Sen de o Kara Şövalye kadar kötüsün" dedi. "Seninle yola çıkalı üç köpek boğazladın.. böylelerini istemiyorum işte."

Peter hırstan sapsarı kesildi: "Ya" dedi, bugün mü farkına vardın bunun? Neden tam bugün farkına vardın dersin?"

"Bilmiyorum," dedi kız. "Ama bugün karar verdim." Bir süre konuşmadan bakıştılar.. Peter'in alt dudağı sarkmış, sinirden morarmıştı, boynundaki çelik tel inip kalkıyordu her solukta.

"Bütün paramızı silip-süpürdük bugün" dedi kız, "paylaşacak birşeyimiz kalmadı.. bas git hadi."

Peter'in yüzü gözü karıştı: "Bana bak," dedi. "Şaka ediyorsun, değil mi?"

"Hayır" dedi kız. Peter açtı ağzını yumdu gözünü, öylesine küfre başladı ki, kızardı Küçük Hans. Kız hiç ses çıkarmadan duruyordu. Sonra hızı geçti Peter'in, soluk soluğa sustu. "Seni ayağımın altına alıp pataklıyamam artık," dedi

kız. "Artık bizden değilsin de ondan, anladın mı? Haydi uzatma bas git diyorum sana."

Peter gözden yok oluncaya değin paslanmış tankın önünde durup beklediler. Küçük Hans hiç oralı değildi sanki, kuru bir ekmeği kemiriyordu. Kız çantasından bir tarakla fırça çıkardı, Hans'ın saçlarını taradı, sonra elele tutuşup yürümeğe başladılar.

"Kıralın kızı benden güzel miydi?"

"Elbet.. hem de çok," dedi Hans. "Onun koca koca memeleri vardı, senin hiç yok, sonra onun kulağında iki pırlanta asılıydı, tavuk yumurtasından büyük.. yüzünde de bir tek çil yoktu.. kadifeler, ipekler içindeydi.."

"Oh, iyi öyleyse" dedi kız, rahatlamıştı. "Demek ben değildim."

Küçük Hans katıla katıla güldü: "Sen mi? elbet sen değildin be.. senin ayakların kirli, bir baksana? Onunkiler kar gibiydi" dedi.

"Hans, gemideki küçücük denizcileri gördün, değil mi? hepsi ona kul köle olmuşlardı."

"Çinli'ler, Rus'lar, Fransız'lar, Zenci'ler de vardı gemide.. futbol takımları bile vardı.."

"Gemide mi?" dedi kız.

"Tabiî," dedi Hans, "küçücük bir futbol alanı bile vardı, miniminnacık altın bir topla oynuyorlardı."

Kız sararmış tarlalara baktı, görünürlerde kimsecikler yoktu.. dalgın dalgın sırt çantasını karıştırdı, sonra bir sigara çıkardı, bakır bir çakmakla yaktı, içmeğe başladı. Burnundan

dumanları çıkarırken: "Direklerin birine bir altın kuş konmuş ötüyordu, fark ettin miydi?

"Evet," dedi Hans. "Santrıfor Macar'dı ama, eminim."

Ağır ağır, sevinçle yürüyorlardı, bir yere yetişecek değillerdi ki! "Kocaman kırmızı bir balık da vardı, durmadan geminin çevresinde yüzüyor, denize düşünce top, alıp gemiye atıyordu."

"Ya, gördüm." dedi kız, derin bir soluk çekti sigarasından, "Acem balığıdır o, adına da Çin-Çin derler.."

Çocukların yemek yerken, ya da su içerken takındıkları ciddî, tutkulu anlam vardı kızın çilli, zayıf yüzünde.. sırt çantası omuzunu acıtıyordu azıcık, bu acıdan başka birşey duymuyordu bedeninde. Kendine göre biçimlendirmek istiyordu yeryüzünü. Yürüdükleri yolun iki yanında kavak ağaçları vardı, tâ ilerdeki bir buluta uzanıyordu yol.

"Nerde yatacağız bu gece?" diye sordu Hans.

"Gemide!" dedi kız.

"Güzel," dedi Hans. "Denizci oluruz biz de! Bir parça ekmek versene Tutyu!"

SEVİ

Hücrenin kapısı açıldı, gardiyan birşey attı içeri: "Alın bakalım." dedi. Üstünde bir numara yazılı torba, tam ayaklarının dibine düştü tutuklu adamın. Derin bir soluk aldı adam, ayağa kalktı, gardiyana baktı. "Çabuk değişin üstünüzü, birazdan berber de gelecek" dedi gardiyan.

Yedi yıl önce üstünden çıkardıkları vardı torbada. Bumburuşuktu pantolonla ceket, kunduralar küflenmişti, gömlek de. B., giyindiğinde, berber de gelmişti. Bir saat sonra hapishanenin daracık kalem odası'ndaydı B., dışarda sekiz on tutuklu bekliyordu, hepsi sokak kılığındaydı, gene de önce B.'yi aldılar içeri. Masanın başına nöbetçilerden biri oturmuştu; yüzbaşı bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu.

"Şöyle geçin" dedi nöbetçi. "Adınız?.... ananızın adı?... Adres?"

"Bilmiyorum." dedi B.

"Nereye gideceğinizi bilmiyor musunuz?"

"Hayır, nereye götüreceklerini bilmiyorum." dedi B.

Sinirlendi nöbetçi: "Sizi kimse bir yere götürmüyor" dedi, "çabuk davranırsanız, öğle yemeğine evde olabilirsiniz. Gece de canınız çekerse, makineyi kullanırsınız, anlaşıldı mı?"

B. karşılık vermedi. "Bir adres söyleyin de yazayım." dedi nöbetçi.

"Szilfas sokağı No. 17".

"Peşte, değil mi? Kaçıncı bölge?"

"İkinci... Niçin çıkarıyorlar beni?"

"Niçinse niçin, çıkıyorsunuz ya, siz ona bakın!"

Bitişik odadan öteki eşyalarını getirdiler: nikelden bir kol saati, bir dolma kalemle, eski, yeşilimsi kara bir para cüzdanı, babasından kalmaydı bu cüzdan, boştu ama. "İmzalayın şurayı..." Nikel kol saati, dolma kalem ve cüzdanı aldığına dair bir kâğıt imzaladı. "Şuraya da bir imza atın." Bu da 146 Forint içindi, hapiste gördüğü işe karşılık. Paraları masanın üstüne saydılar, B. cüzdana yerleştirdi paraları. Küf küf kokuyordu cüzdan. Çıkış kâğıdını da verdiler sonunda. Hapse niçin atıldığı yazılı değildi kâğıtta.

Aşağıyukarı bir saat beklettiler B.'yi; çıkacak başka üç kişiyle avludan geçtiler, ama çıkış kapısına beş on adım kala koşarak bir subay geldi, dört kişiden birinin koluna yapıştı, sonra silâhlı iki nöbetçinin ortasında geri götürdüler adamı. Geri götürülenin traşlı yüzü, safra kesesi sancısına tutulmuş gibi, birden sarardı, gözleri donuklaştı.

B.'nin çıkış kâğıdını iyice gözden geçirdikten sonra: "Tramvay, nah şurda durur." dedi kapıdaki nöbetçi. B. kımıldamadan yere dikmişti gözlerini. "Ne bekliyorsunuz?" dedi nöbetçi. B. gene kımıldamadı.

"Çek arabanı be adam, ne dikilip duruyorsun?"

"Gidiyorum." dedi B. "Çıkabilirim, değil mi?"

Nöbetçi karşılık vermedi, ötekilere döndü. B. çıkış kâğıdını soktu cebine, çıktı kapıdan. Sokakta birkaç adım attıktan sonra, geri bakmak geldi içinden, tuttu kendini, yürüdü, bakmadı arkasına. Kulağı kirişte ama.. arkasından koşan yoktu oysa. Kimse seslenmeden, omuzuna bir el dokunmadan kendini bulsa tramvayın içinde, kurtulmuş sayılacaktı.. sayılabilir miydi? İnanamıyordu. Durak yerine gelince, dayanamadı hızla çevirdi başını baktı geriye. Kimsecikler yoktu. Cebine soktu elini, ama mendil bulamadı.. ne fena yüzü terlemişti.—Gürültüyle geldi, durdu tramvay, hemen atladı B. Arka arabadan nöbetçilerden biri inmişti; ön arabaya atlayan B.'yi görmüştü nöbetçi, çiçek bozuğu suratını tramvaydaki B.'ye çevirdi, domuz gözü gibi küçücük gözlerini uzun uzun B.'nin yüzünde gezdirdi. B. sahanlıkta durmuş nöbetçiye bakıyordu, ama selâm vermedi! Kalktı tramvay.

İşte o dakka—hani nöbetçiye selâm vermediği, tramvayın yola koyulduğu o ân —dünya canlandı birden, çınlamaya başladı B.'nin çevresinde. Kimizaman sinemada teknik

bir bozukluk olur, filim bir süre sessiz geçer de, sonra birden gene ses gelir bir tümcenin ya da bir sözcüğün ortasında, oyuncuların bir süre sessiz açılıp kapanan ağızlarından sesler işitilir gene ve bir ân dilsiz-sağır kalmış koca salonda seyirciler de şaşkın, ilişkileri kopmuşken, birden tavana değin ezgiyle, sözle nasıl dolarsa salon, işte öyle oldu, canlandı birden dünya. B.'nin çevresinde önce renkler parladı: karşıdan gelen tramvay öylesine sarıydı ki, B.'nin gözü kamaştı, sanki ilk görüyordu böyle bir sarı.. sonra tramvay öylesine hızla geçti ki külrenkli bir evin önünden, korktu B. "kimse durduramaz artık bu hızı" diye düşündü. İki al atın çektiği tenteli boş bir sebze arabasının taşlar üstünde çıkardığı sevinçli sesler, gökte pinekleyen ak bulutları yerinden oynatacak nerdeyse! İki cam topun, açık duran mutbak penceresine nişan aldıkları zehir yeşili küçük bir bahçe, sürtünür gibi dalgalanıp geçti. Binlerce insan vardı sokakta.. hepsi sivil, hepsi güzel, hepsi de birbirinden apayrı, birbirine hiç benzemeyen kişiler. İçlerinde, B.'yi şaşırtacak kadar küçükler.. kimi büyüklerin dizlerine ancak varıyor, kimi kucakta daha. Hele kadınlar!

B. baktı ki, ağlıyacak, sahanlıktan içeri girdi, bilet aldı. Biletçi kızın tatlı, yüreğe dokunan, yumuşak bir sesi vardı. B. aldı biletini, taa vagonun sonundaki tek kişilik yere gitti oturdu. Korkuyordu kendini tutamıyacağından, büzüldükçe büzüldü oturduğu yere. Bir ara dışarı baktı, bir adam kaldırımda durmuş, yanındaki

kadının yanağını okşuyordu; genc ceplerini aradı, gene bulamadı mendilini. Bir işçi geldi, tam B.'nin karşısındaki yere oturdu, altı şişe birayı, ağzı açık duran evrak çantasına doldurmuştu. Biletçi güldü: "Dokunmaz mı bu kadar bira?" dedi.

"Ben evli bir adamım, karımın hoşuna gidiyor beni içerken seyretmek."

Biletçi kız gene güldü: "Siz içerken o bakıyor demek?"

"Evet."

"Siyah bira mı?"

"Eevet."

"Beyaz biranın tadı daha iyidir ama."

"Siyah birayı seyretmekten daha hoşlanıyor karım!"

Biletçi gene güldü: "Bir şişe verir misiniz bana?"

"Ama bu siyah bira?"

"Olsun."

"Ne yapacaksınız?"

Güldü biletçi kız: "Kocama götüreceğim." dedi.

"Hani beyaz biranın tadı daha iyi imiş, ne yapsın siyahı?"

Biletçi kız genc güldü. Tramvay durdu, B. dayanamadı indi, bir taksiye atladı. Şöför saati kapadı bekledi.. B. birşey söylemeyince: "Nereye Bayım?" diye sordu.

"Buda'ya." dedi B., Şöför başını çevirdi B.'ye baktı. B. hiç kımıldamadan oturmuş,

gözlerini yere dikmişti. Şöför "Hangi köprüden geçelim?" dedi.

"Hangi köprüden mi?"

"Anlaşılan yabancısınız." dedi şöför.

"Margaret köprüsünden." dedi B.

Taksi düzüldü yola. B. arkasına yaslanmamıştı, dimdik oturuyordu arabanın içinde. Benzinle karışık toz kokusu giriyordu açık camdan, güneşli aydınlık sokaklardan tramvayın çın-çınları doluyordu arabanın içine. Güneş iki kaldırıma da dökmüştü ışığını. Yayaların tam önlerine düşen gölgeleri, caddenin, bir o kadar daha kalabalıkmış kanısını veriyordu insana. Kavuniçi tenteli bir pastanenin önündeki masada oturmuş cigara içen genç bir kadının yüzünde tentenin renkleri oynaşıyordu. –Küçük bir kestane ağacı, ilerdeki sokağın köşesine kurulmuş, cömertçe bütün yapraklarını açmış, titreşen dağınık ışıklı gölgesini de yere sermişti. "Bir tütüncü dükkânı görürseniz..." dedi B. –üç ev ilerde durdu araba. Camdan dışarı baktı B.: açık bir kapının önünde durmuşlardı, kırmızı turp yığını, yeşil salata, alal elmalar dağ gibi yığılmıştı; yanıbaşında tütüncünün daracık kapısını gördü. "Siz inmeyin ben alırım," dedi şöför, "ne cigarası?" B. gözünü ayıramıyordu turplardan.. ne tuhaf, elleri titriyordu. "Kossuth mı içersiniz?" "Evet, evet" dedi B. "Bir kutu da kibrit lütfen." Şöför indi, "Bırakın" dedi, "sonra hesaplaşırız, bir paket mi?" "Evet, lütfen" dedi gene B. –Şöför döndü, cigarayla kibriti verdi B.'ye: "Hemen yakın bir tane,"

dedi, "benim de kaynım içerdeydi, iki yıl. Çıkar çıkmaz ilk iş bir tütüncüye uğramak olmuş. İki Kossuth'u arka arkaya içtikten sonra gitmişti evine."

"Ordan geldiğim çok mu belli?"

"Eh.. belli oluyor biraz elbet .. kaynımın da yüzü sizinki gibiydi. Hastaneden çıktığınız da sanılabilir ama, ordan çıkanların üstleri böylesine buruşuk değildir. Çok mu kaldınız?"

"Yedi yıl.." dedi B.

Şöför bir ıslık öttürdü.. "Politika dalgası mı?"

"Evet," dedi B., "bir buçuk yılını ölüm hücresinde geçirdim."

"Şimdi de bıraktılar demek?"

"Bıraktılar anlaşılan... Sahi çok mu belli?"

Şöför omuzlarını silkti.. "Yedi yıl, ha? dile kolay, nasıl belli olmasın?"

Dişli trenin alt durağında indi B., eve olan yolu yaya gitmek istiyordu. Karısını görmeden önce, açık havada elini kolunu oynatmak, bu havaya biraz alışmak gerekiyordu. Şöför, bahşişi almadı.

"Biraz kendinizi düşünün Yoldaş," dedi, "her gün et yiyin, yarım litre de iyi şarap için, eski durumunuza dönersiniz.. yolunuz açık olsun."

"Sağ olun" dedi B., ayrıldı.

Az ilerde kadın eşyası satan bir mağazanın camında bir ayna ilişti gözüne.. bir süre durdu, kendine baktı, sonra yürüdü. Pasaret yolu cıvıl

cıvıl insanla doluydu; kestirmeye saptı B. Bu yol dikçeydi, tenis kordunun önünden geçip Otto Herman sokağına gidilirdi burdan. Burası da çok tenha geldi B.'ye. Boş arsalar, çevredeki dağları daha da yaklaştırıyordu. Birden başı döndü, yere oturdu, çimenlere. Karısı bilmiyordu geleceğini, nasıl olsa beklemiyordu onu, vakti vardı.. yarım saat çimenlerde oturup dinlenebilirdi. Tam karşısında, çitin ardında çiçek açmış bir elma ağacı gördü, bir süre baktı ağaca, sonra kalktı, yaklaştı çite: elma çiçekleri öylesine sık, öylesine büyük açmıştı ki, gökyüzü görünmüyordu. Çiçeklere teker teker bakınca, tam ortalarında, pembemsi bir ışıltı beliriyordu; uçlarda birbirlerinden ayrılıp, diplerde birleşen çiçeklerin her telinde ışık vardı sanki.. her yaprağın gelin duvağını andıran akı, belli belirsiz bir renk karışımıyla örtülmüştü... ve arılar! sayısız denecek kadar çok arı vızıldıyordu çiçeklerin göbeklerinde.. arıların altın renkli örgüleri pırıl pırıl yanıyordu güneşte; bütün ağacı baştan aşağı örtmüş, esintiyle sallanan bir tül gibiydi arılar. B., durmuş, öten ağacı dinliyordu. Tepedeki iki dalın arasından gökyüzünü görebildi: hiç kımıldamadan, pamuktan bir bulut duruyordu orda. Bir başka elma ağacı idi bu, çok yükseklerde, yeryüzündekinin taa üstünde, o da başka bir dünyada çiçek açmıştı sanki.. Daldı gitti B. Elle tutulan şu yakındakiyle, erişilemeyen o çok ıraktakine ne süre baktı? bilmiyordu, ama birden başı döndü, vazgeçti bakmaktan.

Saatini kurmamıştı, unutmuştu. Taksiden ineli ne kadar olmuştu kim bilir? Evin yolunu tuttu. Birkaç adım atmıştı ki, tutamadı kendini, çalıların oraya kustu. Açıldı kustuktan sonra. Yamaçları yemiş ağaçlarının çiçeklerinden halılarla örtülü, güneşli yollarda, aşağıyukarı yarım saat yürüdü. Dar sokaklardan geçti ve bir evin önünde durdu. Bu evin birinci katında oturuyorlardı. Sokak kapısının iki yanında beyaz leylak ağaçları vardı. Çıktı merdivenleri, kapıyı çaldı.. açan olmadı. Kimin oturduğunu gösteren bir kart filan yoktu zilin yanında. İndi merdivenlerden, kapıcıların oturduğu kapıyı çaldı.

"Günaydın" dedi B. kapıyı açan kadına.. zayıflamıştı kadın, yaşlanmıştı da.

"Kimi arıyorsunuz?" dedi kadın.

"Ben B.'yim " dedi adam "karım taşındı mı burdan?"

"Hay Allah, hay Allah!" dedi kadın. "Siz ha?"

B. başını kaldırıp bakamıyordu kadının yüzüne. "Yoksa taşındı mı karım?"

"Hay Allah! döndünüz demek?" dedi kadın.

"Evet döndüm, karım, diyorum, taşındı mı yoksa burdan?"

Kadın kapıya dayandı: "Demek döndünüz ha? Hay Allah, hay Allah! döndünüz ha? Hayır, hayır taşınmadı," dedi, biraz sonra "burda oturuyor daha. Demek karınız bilmiyordu.. yâni döneceğinizi bilmiyordu karınız? Hay Allah

bakın hele.. burda oturuyorlar elbet, taşınır mı hiç?"

"Oğlumla değil mi? o da burda mı?" dedi adam. Kadın anlamıştı adamın kuşkusunu. "Topaç gibi oğlunuz" dedi, "merak etmeyin.. sevimli, uslu bir çocuk üstelik.. koskocaman bir delikanlı sayılır artık. Hay Allah, hay Allah!"

B. susuyordu. Kadın iyice heyecanlanmıştı, sesi titriyordu: "Girin lütfen," dedi, "girsenize? Ben biliyordum suçsuz olduğunuzu, döneceğinizi de biliyordum!"

"Kapıyı çaldım, kimse açmadı" dedi B. "Hem de üç kez çaldım."

"Gelin, biraz bizde oturun. Kimse yok sizinkilerden, kiracılar da sokağa çıktı."

B. karşılık vermedi, hep öyle yere bakıyordu.

"Karınız işe gidiyor" dedi kadın. "Oğlunuz Gyurika da okulda daha. Girin canım, çekinmeyin.. akşamdan önce dönmezler."

"Kiracı mı var bizde?"

"Evet, ama namuslu insanlar. Anlaşıyorlar karınızla üzülmeyin. Hay Allah! demek döndünüz ha?" B. susuyordu. "Sizin evin bir anahtarı var bende" dedi kadın biraz sonra "isterseniz çıkın yukarı, dinlenin biraz ha?" Çivide iki anahtar asılıydı. Kapıcı kadın aldı birini: "Gelin hadi, karınız gelmeden önce dinlenirsiniz biraz" dedi. B., bir türlü başını kaldırmıyordu yerden. "Üzülmeyin," dedi kadın, "karınızın hangi odada kaldığını göstereceğim elbet, merak etmeyin.. kiracıların odasına girmezsiniz.. hadi gelin."

"Hangi odada kalıyor karım?"

"Kiracılar dört kişi" dedi kadın, "iki odayı onlara verdiler merkezden, karınızla oğlunuz, eskiden hizmetçi odası diye kullandığınız odaya geçti. Mutbakla banyoyu birlikte kullanıyorlar."

B. gene sustu, karşılık vermedi. "Çıkalım mı yukarı?" dedi kadın "yoksa burda mı beklemek istersiniz. Bakın şu koltuğa da uzanabilirsiniz, burda da dinlenebilirsiniz."

"Demek mutbakla banyoyu birlikte kullanıyorlar?"

"E... elbet, ne yapsınlar?" dedi kapıcı kadın.

B. kaldırdı başını, kadının yüzüne baktı artık: "Öyleyse ben de yıkanabilirim?" dedi "hakkım var, değil mi?"

"A.. tabii" dedi kadın gülümsedi. Hafifçe dirseğini tuttu B.'nin "tabii hakkınız var, niye olmıyacakmış? Ev sizin de sayılır.. mutbakla banyo, demin de dediğim gibi, hepinizin. Banyonun sobasını yakardım. Geçen yıldan odunumuz kaldı biraz, ama kiracılar çıkarken kilitliyorlar banyoyu." B. gene başını önüne eğdi, sustu.

"Yukarı çıkmak istemiyorsanız, gelin girin bize, hiç rahatsız etmem sizi..mutbakta işim var.. siz uzanın, ben de mutbağa giderim.. belki uyursunuz biraz."

"Eksik olmayın" dedi B. "Yukarı çıksam daha iyi olacak."

Hizmetçi kızın küçücük odasındaki tek pencere Kuzey yöne açılırdı. Pencereden bakınca, solda doruğu çamlarla örtülü Gugger dağı olduğu gibi görünürdü. Pencerenin önündeki üvez ağacı büyümüş; yaprakları odayı yeşil gölgelere boğmuştu. Kapıcı kadın gidip de, B. yalnız kalınca soluğu rahatladı ve birden karısının kokusunu tanıdı.. taa derinden bir soluk aldı, pencerenin önüne oturdu. Gözünü üvez ağacına dikmişti..tepeden tırnağa karısının kokusuyla doldu.Bu küçük odada çok eşya yoktu elbet: eski beyaz bir dolap, demir bir karyola, bir masa bir de iskemle. Yatağa gitmek için önce iskemleyi yana çekmek gerekiyordu. Yatağa uzanmadı B., oturup derin derin soluk aldı. Masanın üstünde bir sürü şey vardı: kitap, çorap, ceket, oyuncak, bir de küçük çanta aynası. B., aldı aynayı baktı: biraz önce dükkânın camındaki aynada gördüğü yüzdü gene. Bıraktı aynayı masaya, hem de ters kapatarak. Çekindi karısının eşyalarını karıştırmaktan. Cigara küllüğünün içinde kırmızı benekli beyaz lastik bir top duruyordu. Karısının kokusu her yanı kaplamıştı, masanın üstünde bile bu koku uçuşuyordu.

Kalktı, geldi gene pencerenin önüne oturdu. Kapı vuruldu, kapıcı kadın büyük bir fincan sütlü kahve ile iki pasta getirdi. Kadın kapıdan çıkar çıkmaz, yedi pastaları B., kahveyi de içti. Az sonra alt kattaki kiracı kapıyı vurdu, o da bir fincan kahve, tereyağlı ekmekle sucuk bir de elma getirmişti. Kadın tepsiyi masanın üstüne

bıraktı.. yaşlar vardı gözünde, kalamadı, hemen çıktı odadan. B., yalnız kalır kalmaz, o kadının getirdiklerini de yedi. Saatin kaç olduğunu bilmiyordu, kurmamıştı ki saatini.. Odaya gireli çok mu olmuştu? Ne kadardır oturuyordu pencerenin önünde? bilmiyordu. Arka bahçede çıt yoktu.. arada bir esinti, ak kenarlı yeşil üvez yapraklarını kımıldatıyor, badanalı duvarlarda yaprakların ışıkları oynaşıyordu.

•

Karısının odayı dolduran kokusuna burnu alışıp duymaz olunca, kalktı aşağı indi, sokağa çıktı.. bahçe kapısının önünde bekliyecekti karısını. Çok beklemedi, az sonra, dört beş çocuğun ortasında göründü karısı. Yaklaştıkça yavaşladı adımları.. bir ara durdu bile, sonra koşmaya başladı.. B. de koşuyordu, koştuğunun farkına varmadan koşuyordu hem de. Yaklaşınca birbirlerine kadın durdu, kuşkuluydu besbelli, ama sonra gene koşmaya başladı. Karısının üstünde külrengi kara çizgili bir kazak vardı, tanıdı bunu, hapse atılmadan birkaç gün önce iyi bir yerden almıştı bu kazağı karısına. Kimseye benzemezdi karısı! Havalı güzel bir kadındı. Yedi yıldır kafasında taşıdığı kadından daha güzel buldu onu.

Sarıldılar.. hiç ayrılmıyacakmış gibi! Ne kadar kaldılar böyle? kim bilir. Çocuklar durmuş merakla bakıyordu. B. bahçenin çitine dayandı.. çocuklar altı yedi yaşlarındaydı.. beş değil dört çocuktu. B., teker teker yüzlerine baktı.. "Hangisi benim oğlan?" dedi. Bu sorudan

sonradır ki, kadının gözlerinden yaşlar boşanabildi. "Önce çıkalım, yukarı çıkalım önce" dedi. B., kolunu doladı omzuna "Ağlama" dedi. Kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. "Hadi çıkalım" dedi gene. "Peki, ama ağlama" dedi B., "Hangisi benim oğlan?"

Kadın bahçe kapısını itti açtı, leylak ağaçlarının arasından koşarak geçti; eve koşuyordu. İncecikti karısı, bıraktığı gibi, gene öyle uzun adımlarla, telâşla koşuyordu. Evlenmeden önce de bir gün, gene böyle koştuğunu anımsadı. İpini koparmış azgın bir inekten korkmuştu da böyle kaçmıştı işte. Gene bir şeylerden korkmuş gibiydi karısı. Kapının önünde yetişti karısına.. kadın soluk soluğa idi, ama rahatlamıştı sanki, deminki çarpıntılı durumu geçmiş gibiydi.. kara çizgili kazağın altında inip çıkıyordu göğsü, o kadar. Ağlamıyordu da artık. "Canım benim, bir tanem" diye fısıldadı kocasına "bir tanem!"

Her sözcüğü ayırarak öyle güzel bir konuşuşu vardı ki karısının, bu sözcükleri teker teker ağzına almak gelirdi B.'nin içinden. "Hadi girelim artık." dedi B.

"Evde yalnız oturmuyoruz ama." dedi kadın.

"Biliyorum.. hadi girelim."

"Girdin miydi içeri?"

"Evet..hangisi oğlumdu?"

Odaya girer girmez kadın diz çöktü adamın önüne, başını kucağına bıraktı ve kana kana ağlamaya başladı. Açık kumral saçlarına aklar

düşmüştü, çok değil birkaç tel. "Canım benim" dedi gene, "bir tanem hep seni bekledim." B., kadının saçlarını okşuyordu: "Çok çektin değil mi?" — "Canım benim, bir tanem" diye fısıldadı gene kadın. B., durmadan saçlarını okşuyordu kadının. "Ben çok mu yaşlandım?" diye sordu B., kadın dizlerine sarıldı adamın, göğsüne bastırdı: "Benim için hep o'sun.. bizi ayırdıkları günkü adamsın, hiç değişmemişsin."

"Çok mu yaşlandım diyorum?"

"Hep seveceğim seni, soluk aldığım sürece" diye fısıldadı kadın.

"Seviyor musun beni?"

Kadın ürperdi, sonra yüksek sesle ağlamaya başladı. B., çekti elini kadının başından. "Alışabilecek misin bana?" dedi.

"Senden başkasını sevmedim, yalnız seni.." dedi kadın.

"Bekledin beni, değil mi?"

"Hep yanımdaydın zaten, seni düşünmediğim, seni aramadığım gün yoktu. Kavuşacağımızı biliyordum, biliyordum döneceğini.. dönmeseydin, ne çare? yalnız ölürdüm ben de.. oğlumuzda da seni buldum; bir tanem."

"Söyle, seviyor musun beni?" dedi gene adam.

"Başkasını sevmedim ki.. hiç, hiç.. değişmiş olsan bile ne çıkar? gene seni severim."

"Değiştim" dedi B. "Yaşlandım.."

Kadın adamın bacaklarına sarılmış ağlıyordu. B., gene elini saçlarından geçirdi, gene saçlarını okşadı karısının.

"Çocuğumuz olur mu daha?" diye sordu kadın.

"Bilmem" dedi adam.. "Beni çok seversen olur belki. Kalk!"

Kadın kalktı "Çağırayım oğlumuzu." dedi.

"Daha değil" dedi adam. "Seninle biraz daha yalnız kalmak istiyorum. Oğlum yabancı bana! Bahçede kaldı değil mi?"

"Hemen koşarım aşağı.. biraz daha bekle derim, dur sen."

Kadın odaya döndüğünde, B., pencerenin önündeydi, bahçeye bakıyordu. Sırtı odaya dönüktü.. zayıftı sırtı, zayıflamıştı, çarpılmıştı da. Kadın bir an kapının önünde durdu, B., dönmedi yüzünü. "Söyledim" dedi kadın. "Baban için çiçek topla dedim ona." Sesi heyecandan kısık kısık çıkıyordu. "Yanımızdaki arsada leylaklar açtı.. Kocaman bir demet topla dedim, baban için."

"Seviyor musun beni?' diye sordu gene adam. Kadın koştu, arkadan sarıldı adama "Canım benim, bir tanem" diye fısıldadı.

"Alışabilecek misin bana?"

"Başka kimseyi sevmedim ki! gecem gündüzüm hep seninle doluydu. Oğluna da hergün seni anlattım durdum."

B. döndü, sarıldı kadına. Ta yakından yüzüne bakıyordu şimdi. Akşamın alaca karanlığında, içi titriyerek ve sevinçle gördü ki: karısı da yaşlanmış! Geniş bir soluk aldı. Gene de yedi yıldır kafasında yaşattığı yüzden daha güzeldi bu yüz. Kadın kapamıştı gözlerini,

dudakları aralanmış, parıldıyan dişlerinin arasından, sıcak soluğu adamın yüzünü okşuyordu. Sık kirpikleri nemliydi daha. Uzanan bu yüzde bir kendini adamışlık vardı sanki. B., gözlerini öptü kadının, sonra usulca kendinden ayırdı. "Oğlumuzu da sevmelisin" diye fısıldadı kadın, gözlerini açmamıştı daha.

"Evet, tabii seveceğim.. ama önce alışmalıyım ona" dedi adam.

"Senin oğlun!"

"Senin de" dedi B.

Kadın birden boynuna atıldı.. "Dur da seni yıkıyayım" dedi. "Peki" dedi B., soyundu, kadın yatağı açtı, adam çırıl çıplak uzandı yatağa. Bir kabın içinde sıcak su getirdi kadın, sabun ve iki havlu. Havlunun birini katladı suya sokup sabunladı, tepeden tırnağa yıkadı adamı. İki kez değiştirdi suyu. Adamın elleri titredi zaman zaman, ama yüzündeki çizgilere bir rahatlık gelmişti.

"Alışacak mısın bana?" diye sordu gene.

"Canım benim, bir tanem" dedi kadın.

"Bu gece yanımda yatacaksın , değil mi?" dedi adam.

"Tabii" dedi kadın.

"Oğlan nerde yatacak?"

"Yer yatağı yaparım ona, bir uyudu mu uyanmaz sabaha kadar."

"Bütün gece koynumda kalacaksın değil mi? Kalacak mısın, söyle?"

"Tabii.. bundan böyle her gece.. yaşadığım sürece her gece."

BİLGİ YAYINLARI

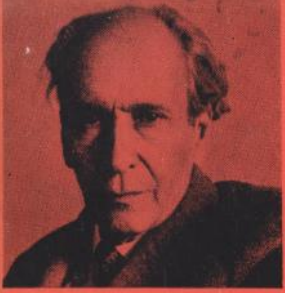
1. Ingmar Bergman YABAN ÇİLEKLERİ
Türkçesi Tezer Sümer
2. Jean Tardieu SEKİZ OYUN
Türkçesi Yıldırım Keskin
3. Cahit Atay KARALARIN MEMETLERİ
4. Cahit Atay SULTAN GELİN
5. Albert Camus SANATÇI VE ÇAĞI
Türkçesi Yıldırım Keskin
6. Oppenheimer BİLİM VE SAĞDUYU
Türkçesi Onur Öymen
7. Turgut Özakman DUVARLARIN ÖTESİ
8. A. de Saint - Exupéry KÜÇÜK PRENS
Türkçesi Cemal Süreya - R. Tomris
9. Güner Sümer BOZUK DÜZEN
10. Orson Welles YURTTAŞ KANE
Türkçesi Nijat Özön
11. Giovanni Guareschi DON CAMİLLO VE ŞEYTAN
Türkçesi Yurdakul Fincancı
12. Güngör Dilmen MİDASIN KULAKLARI
13. Friedrich Dürrenmatt DURUŞMA GECESİ
Türkçesi Cenap Yılmaz
14. Anton Çehov TÜTÜNÜN ZARARLARI
BİR EVLENME TEKLİFİ
SAYFİYEDE YAZ
AYI
Türkçesi Yılmaz Gruda
15. Yakup Kadri Karaosmanoğlu SODOM VE GOMORE
16. Albert Camus BİR ALMAN DOSTA MEKTUPLAR
Türkçesi Suat Tuygan
17. Cahit Atay PUSUDA
18. Aisopos EZOP MASALLARI
Türkçesi Tarık Dursun K.
Desenler Aslı - Turhan Selçuk
19. Gustave Janouch KAFKA İLE KONUŞMALAR
Türkçesi A. Turan Oflazoğlu
20. Akutagava RAŞOMON
Türkçesi Tarık Dursun K.

21. Pudovkin SİNEMANIN TEMEL İLKELERİ
Türkçesi Nijat Özön
22. Yakup Kadri Karaosmanoğlu HÜKÜM GECESİ
23. Ingmar Bergman YEDİNCİ MÜHÜR
Türkçesi A. Turan Oflazoğlu
24. Marguerite Duras MODERATO CANTABILE
Türkçesi Bertan Onaran
25. Albert Schweitzer ÇOCUKLUĞUM VE GENÇLİĞİM
Türkçesi Yurdakul Fincancı
26. Antonioni GECE
Türkçesi Ülkü Tamer
27. D. H. Lawrence ANKA KUŞU
Türkçesi Akşit Göktürk
28. Truman Capote TIFFANY'DE KAHVALTI
Türkçesi Meral Alakuş
29. Bertrand Russell DÜNYA GÖRÜŞÜM
Türkçesi Cenap Yılmaz
30. Aziz Nesin MEMLEKETİN BİRİNDE HOPTİRİNAM
31. Friedrich Dürrenmatt YUNANLI BİR KIZ ARANIYOR
Türkçesi Akşit Göktürk
32. Cevdet Kudret DİLLERİ VAR BİZİM DİLE BENZEMEZ
33. André Bazin ÇAĞDAŞ SİNEMANIN SORUNLARI
Türkçesi Nijat Özön
34. ON KISA OYUN
Türkçesi Ülkü Tamer
35. Simone de Beauvoir SESSİZ BİR ÖLÜM
Türkçesi Bilge Karasu
36. Anton Çehov İVANOV
Türkçesi Ataol Behramoğlu
37. Nathalie Sarraute YÖNELİŞLER
Türkçesi Mükerrem Akdeniz
38. SAHNEYE KOYMA SANATI
Türkçesi Suat Taşer
39. Eisenstein POTEMKİN ZIRHLISI
Renoir HARP ESİRLERİ
Ford CEHENNEMDEN DÖNÜŞ
Türkçesi Nijat Özön
40. Fakir Baykurt AMERİKAN SARGISI
41. Marguerite Duras BÜTÜN GÜN AĞAÇLARDA
Türkçesi Salâh Birsel

42. Heinrich Böll TRENİN TAM SATİYDİ
Türkçesi Zeyyat Selimoğlu
43. Behçet Necatigil GECE AŞEVİ (BEŞ KISA OYUN)
44. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ZORAKİ DİPLOMAT
45. Ingmar Bergman AYNADAKİ GİBİ - SESSİZLİK
Türkçesi Tezer Özlü - Fadıl Taylan
46. Maksim Gorki KÜÇÜK BURJUVALAR
Türkçesi Güner Sümer
47. Roger Martin du Gard POSTACI
Türkçesi Erdoğan Başar
48. Şerif Hulusi AHMET HAŞİM
49. Güngör Dilmen Kalyoncu KURBAN
50. Bertrand Russell VİETNAM'DA SAVAŞ SUÇLARI
Türkçesi Niyazi Atakoğlu
51. Tibor Déry EĞLENTİLİ BİR GÖMME TÖRENİ
Türkçesi Adalet Cimcoz
52. Cervantes DONQUİJOTE
Türkçesi Bertan Onaran
53. Maksim Gorki TOLSTOY'DAN ANILAR
Türkçesi Akşit Göktürk
54. Kemal Tahir DEVLETANA
55. Cevdet Kudret KARAGÖZ
56. Knut Hamsun PAN
Türkçesi Behçet Necatigil

BİLGİ YAYINLARI ÖZEL DİZİ

1. FELSEFE TARİHİ Prof. Macit Gökberk 40 Lira
2. TÜRKİYEDE SOL AKIMLAR Mete Tuncay 15 Lira

Günümüz Macar edebiyatının önde gelen hikâye ve roman yazarlarından olan Tibor Déry, 1894 yılında Buda-Peşte'de doğdu. Varlıklı bir ailenin çocuğu idi. İktisat fakültesini bitirdi. 1917 de ilk hikâye kitabı çıktı. 1919 da partiye girdi, partinin dağıtılması üzerine yurdundan kaçtı, uzun yıllar Batı ülkelerinde dolaştı. Hitler rejiminde Berlin'den Viyana'ya geçti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, eserleri çeşitli dillere çevrildi; böylece, yabancı ülkelerde de üne kavuştu. 1956 Macar ayaklanmasında dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı, 1962 de aftan yararlandı. Önemli romanlarının başlıcaları «Yarıda kalan tümce», «Cevap», «Niki» v.b. dir. Hikâye kitapları şunlardır: «Yaşlı kadın ve at», «Sevi», «Eğlentili bir gömme töreni», «Portekizli kıral kızı».

Ünlü Macar yazarı Tibor Déry'nin en güzel hi[redacted]ava toplayan bu kitap, [redacted]le yayınlanan ilk es[redacted]ncoz'un usta kalemi[redacted]andırılan bu dikkate değe[redacted]lerin ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

KAPAK BASKISI ÖNDER MATBAA - ANKARA